

Korkein hallinto-oikeus
Högsta förvaltningsdomstolen

Vuosikertomus 2019

Sisältö

3

Presidentin katsaus

7

Laki oikeudenkäynnistä
hallintoasioissa (HOL)

15

HAIPA sähköistää
lainkäytön KHO:ssa

19

Finnpulp Oy:n biotuotetehtaan
ympäristölupa-asian ratkaisu
(KHO 2019:166)

25

Saamelaisasiat työllistivät
korkeinta hallinto-oikeutta

31

Kansliapäällikön katsaus:
Oikeusvaltiollisen luottamuksen
rakentaminen tuomarivaihto
kerrallaan

33

Korkein hallinto-oikeus korotti
seuraamusmaksuja linja-autoalan
kartellissa

39

Suomalainen oikeusjournalismi
– juristit sivullisia omassa
asiassaan?

45

Miksi oikeusvaltioperiaate on
niin tärkeä?

49

HAIPA ja työhyvinvointi

53

Korkeimman hallinto-oikeuden
antamat lausunnot vuonna 2019

55

Korkein hallinto-oikeus teki neljä
ennakkoratkaisupyyntöä unionin
tuomioistuimelle vuonna 2019

59

Korkeimman hallinto-oikeuden
henkilöstö 1.1.-31.12.2019

62

Asiointi- & yhteystiedot

63

Tilastot

Presidentin katsaus

Kari Kuusiniemi, presidentti

Vuoden päättyessä on aika palata menneeseen ja vetää keskeisiä tapahtumia yhteen. Tähän tarvitaan usein muistin tueksi kalenteria – joko perinteistä almanakkaa tai kännykän sähköistä kalenteria.

Hallintotuomioistuinpäivässä helmikuussa 2019 tärkeä osa ohjelmaa omistettiin itsenäisten hallinto-oikeuksien perustamisen 30-vuotisjuhlalle. Toimitaja Jussi-Pekka Rantasen toteuttama hieno ja lämminhenkinen ylituomareiden haastatteluosio lisäsi luottamustamme siihen, että hallinto-oikeudet ovat hyvissä käsissä. Omalta kannaltani mieleenpainuva osa vuotta oli tilaisuus saattaa päätökseen vierailukierros kaikissa hallintotuomioistuimissa.

Oikeusvaltion synnyn kannalta tärkeän, itsenäisen Suomen ensimmäisen oman perustuslain, Suomen hallitusmuodon 100-vuotispäivää juhlistettiin pitkin kesää ja syksyä useissa tapahtumissa. K. J. Ståhlbergin

rooli hallitusmuodon valmistelussa oli tunnetusti keskeinen, ja sillä linjattiin nykyaikaisen demokraattisen oikeusvaltion perusta.

Oikeusvaltioteemaan linkittyvässä julkisessa keskustelussa on aika ajoin ollut esillä perustuslakituomioistuimen perustaminen. Nähdäkseni siihen ei ole mitään perusteita. Perustuslakituomioistuinta ei ole missään Pohjoismaassa eikä liioin esimerkiksi Isossa-Britanniassa. Suomen osalta keskustelu on pyörinyt perustuslakivaliokunnan ympärillä. Perustuslakivaliokunta onkin keskeinen perustuslainmukaisuuden ennakovalvontaorgaani, joka on ymmärtänyt roolinsa kvasi-oikeudellisena eikä suinkaan puoluepoliittisena elimenä. Huippuasiantuntijat ja pätevät valiokuntaneuvokset varmistavat valiokunnan pysymisen johdonmukaisena omalle lausuntokäytännölleen. Oikeuskanslerin valvonnalla on tärkeä rooli jo valtioneu-

vostovaiheessa. Tuomioistuinten rooli perustuslain mukaisuuden jälkivalvonnassa sitä vastoin unohtuu usein. Meillä kaikki tuomioistuimet ovat perustuslakituomioistuinta. Niiden velvollisuutena on jättää yksittäistapauksessa perustuslain kanssa ilmeisessä ristiriidassa oleva säännös soveltamatta. Muutoinkin perustuslain soveltaminen on tuomioistuimissa arkipäivää.

Valituslupajärjestelmä ei ole säästöhanke. Uudistuksen tavoitteena on oikeusturvan parantaminen kokonaisuutena arvioiden.

Suomen EU-puheenjohtajuuskauden yhdeksi kärkiteemaksi valittiin oikeusvaltion puolustaminen, mistä tietenkin myös hallintolainkäytössä on ilahduttu. Puheenjohtajuuteen liittyi KHO:lle tarjoutunut tilaisuus isännöidä syyskuussa EU:n ympäristötuomarijärjestön (EUFJE) konferenssia, jossa oli kuutisenkymmentä osanottajaa ja puhujia Australiaa ja Intiaa myöten.

Vuoden 2019 aikana toteutettiin kaksi merkittävää hallintolainkäytössä vaikuttavaa uudistusta: heinäkuussa hyväksytty hallintoprosessilaki ja lokakuun lopussa pilottikäyttöön KHO:ssa otettu hallinto- ja erityistuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentinhallintajärjestelmän kehittämishanke HAIPA.

Hallintoprosessilaki täsmensi prosessisääntöjä ja muutti hallinto-oikeuksien päätöksistä muutoksen-

haun korkeimpaan hallinto-oikeuteen valitusluvan varaiseksi. Muita periaatteellisia muutoksia ei ole paljon, mutta monia tarkennuksia kyllä. Nykyisen prosessilainsäädännön ja -käytännön päälle rakentuva täsmällisempi sääntely tunnistaa aikaisemman pohjan. On tärkeää muistaa, että kysymys ei ole vallankumouksesta ja juurten irti repimisestä, vaan uudesta kerrostumasta aiemman päälle.

Valituslupajärjestelmää koskevan pääsäännön muuttuminen on tärkeä periaateaskel, vaikka jo nyt KHO:een saapuvista jutuista kolme neljänestä on luvan takana. Muille hallintotuomioistuimille uudistus merkitsee teknisesti muun muassa sitä, että valitusosoitukset pitää tarkistaa kaikissa asiaryhmissä. Syvällisempiä muutoksia taas liittyy siihen, että jatkossa suoran valitusmahdollisuuden poistuessa KHO ei enää anna asiaratkaisua kaikissa valitusluvan varaisiksi muuttuvissa asiaryhmissä. Tämä tietenkin lisää hallintotuomioistuinten vastuuta, erityisesti perusteluvastuuta, ja toisaalta edellyttää sen tiedostamista, mitä korkeimman hallinto-oikeuden valitusluvan epäävästä ratkaisusta voidaan päätellä – ja myös mitä siitä ei voida päätellä.

KHO:sta tulee valituslupatuomioistuin, mutta ei yksinomaan prejudikaattituomioistuinta. Valituslupa on myönnettävä silloinkin, kun päätöksiä rasittaa ilmeinen virhe tai jos valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy. Näin varmistetaan kaksiasasteisessa hallintolainkäyttöjärjestelmässä yksilön oikeussuoja muisakin kuin ennakkopäätösluonteisissa tilanteissa ja ylläpidetään hallinnon lainalaisuuden valvontaa sekä luottamusta hallintolainkäyttöön. Muutoksenhaki ja saa edelleen kaikissa tapauksissa juttunsa korkeimman hallinto-oikeuden arvioitavaksi. Tästä on näkynyt julkisuudessa virheellisiä käsityksiä.

Valituslupajärjestelmä ei ole säästöhanke. Uudistuksen tavoitteena on oikeusturvan parantaminen kokonaisuutena arvioiden. Tarkoituksena on nopeuttaa asioiden ratkaisemista ja siirtää asiantuntijatyön painopistettä oikeudellisesti vaativien kysymysten analysointiin ja perustelujen nykyistä selkeämpään muotoiluun. Oikeusturva ei toteudu parhaiten niin, että samat asiat käsitellään mahdollisimman monessa tuomiois-

tuinasteessa. Parhaiten se toteutuu niin, että osaavat ja asiantuntevat hallintotuomioistuimemme vastaavat oikeussuojan toteutumisesta kaikissa niiden ratkaisutaviksi saatetuissa asioissa ja korkein hallinto-oikeus kykenee antamaan nykyistä nopeammin entistä selkeämmin perusteltuja ratkaisuja tilanteissa, joissa valituslupan edellytykset täyttyvät.

Yhteiskunta digitalisoituu kovaa vauhtia niin yksityisellä kuin julkisellakin sektorilla. Ajatuksia paperittomasta toimistosta on kuultu jo vuosia, ellei vuosikymmeniä, mutta kovin nopeaa kehitys ei ole ollut. Tuomioistuinväelle kirja tai paperinivaska on edelleen oiva käyttöliittymä. On kuitenkin katsottava totuutta silmiin. Nykyinen asianhallintajärjestelmä on täysin palvellut, etten sanoisi aikansa elänyt. HAIPA vie meidät uuteen digitaaliseen ajanjaksoon, jossa muutoksenhaku- ja muut asianosaisten kirjelmät tulevat tuomioistuimiin sähköisinä, asiakirjat ja muistiot liikkuvat tuomioistuimen sisällä sähköisesti. Meillä on nyt tilaisuus tehdä välttämättömydestä hyve ja hypätä ennakkoluulottomasti uuteen aikakauteen, jättää lyijykynät teroittamatta.

Uuteen liittyy epävarmuutta ja pelkojakin, mutta samalla mahdollisuuksia kehittää toimintaa. HAIPAN koekäyttövaihe on meneillään ja täysimittainen käytönotto lähestyy. Suuri joukko hallintotuomioistuinten väkeä on tehnyt voimiaan säästämättä työtä sen hyväksi, että uusi järjestelmä mahdollisimman hyvin vastaisi meidän tarpeitamme siten, että se voidaan ottaa tuotantokäyttöön. Lämmin kiitos kaikille!

Meidän täytyy hyvässä yhteistyössä keskenämme ja HAIPA-hanketoimiston kanssa vaikuttaa siihen, että järjestelmä palvelee mahdollisimman hyvin meidän tarpeitamme. Koulutaudutaan ja sukelletaan ennakkoluulottomasti uuteen maailmaan! Täytyy myös hyväksyä se, että aluksi järjestelmä ei nopeuta työtämme vaan päinvastoin, mutta samalla uskoa, että sisäänajo-vaiheen jälkeen toimintamme on entistä tehokkaampaa.

HAIPAA ja valituslupajärjestelmään liittyy korkeimmassa hallinto-oikeudessa kolmas tärkeä teema, strategiatyö. Pysähdymme miettimään, mitkä ovat KHO:n perustuslaista ja muusta oikeusjärjestykses-

tä johdettavat arvot, ylimpiin valtioelimiin kuuluvan KHO:n toiminnan tavoitteet ja niitä tavoitteita palvelevat strategiset valinnat. Keskustellaan yhdessä, koko henkilökunnan voimin, miten saamme sisäisen toimintamme jutun kirjaamisesta ekspediointiin mahdollisimman sujuvaksi, miten valituslupaperusteita eri asiaryhmissä sovelletaan, miten KHO:n päätöksiä tulisi 2020-luvulla kirjoittaa ja miten tärkeimmän ja ainoan voimavaramme, henkilöstön, motivaation, yhteishenkeä ja työtyytyväisyyttä voidaan parantaa. Strategiatyössä tärkeämpää kuin hienot julistukset tai huoneentaulut, on itse prosessi. Uskon, että sen ansiosta tuomioistuimesta tulee sisäisesti yhtenäisempi, tavoitteenasetteluissaan selkeämpi ja meistä jokaisesta toistemme työtä enemmän arvostavia.

KHO:n työkuorma ei osoita helpottamisen merkkejä. Turvapaikkavalituslupahakemusten määrä jatkuu yllättävän korkeana, vaikka Migrissä ensihakemukset ovat vähentyneet merkittävästi vuoden 2015–2016 ta-soista. Oleskelulupa-asioiden määrä kasvaa ennakoitusti. Ylimääräistä vipinää ovat aiheuttaneet saamelaiskäräjävaaleihin liittyvät asiat. Kaiken kaikkiaan niitä tuli vuonna 2019 vireille lähes viisi ja puolisataa. KHO:n projektiorganisaatiot alkaen juttujen kirjaamisesta ja jaostotoimistovalmistelusta esittelyyn, päätöksentekoon ja ekspediointiin ovat venyneet uskomattomalla tavalla. Tällaisessa uhrautuvuudessa on KHO:n voima, mutta samalla tilanne herättää minussa syvää huolta ihmisten jaksamisesta. Liiallinen työkuorma kiireellisine asioineen edellyttää priorisointeja: on pakko pohtia, mitkä asiat voivat viipyä vähän pitempään silloin, kun kaikkeen ei kerralla ole resursseja. Ihmisten selkänahasta työpanosta ei voida loputtomiin repiä.

Pidän ensiarvoisen tärkeänä yhteistoimintaa hallintotuomioistuinten ja yleisten tuomioistuinten sekä vuoden 2020 toimintansa aloittaneen Tuomioistuinviraston kesken. Hyvä yhteistyö korkeimman oikeuden kanssa on nyt saanut jatkoa uuden presidentin Tatu Leppäsen kanssa. Olen vakuuttunut, että yhteinen esiintyminen parantaa tuomioistuinten asemaa yhteiskunnassa ja vahventaa entisestään oikeusvaltion perusteita maassamme.

Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (HOL)

Eija Siitari, oikeusneuvos

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettu laki (808/2019) tuli voimaan vuoden 2020 alusta. Sillä kumotaan hallintolainkäyttölaki (586/1996) sekä muutetaan hallituksen esitykseen (HE 29/2018 vp) sisältyneitä eräitä muita lakeja. Hallituksen esityksen lisäksi uuden lain eduskunnassa syntynyttä tulkinta-aineistoa ovat perustuslakivaliokunnan lausunto (PeVL 50/2018 vp) sekä lakivaliokunnan mietintö (LaVM 18/2018 vp).

Olen itse kulkenut pitkän matkan – ainakin ajassa mitattuna – tämän lainsäädäntöhankkeen sekä myös sitä aikaisempien hankkeiden kanssa. Olen vuonna 2005 väitellyt hallintolainkäytön tehostamistarpeista ja sen jälkeen päässyt osallistumaan oikeusministeriössä hankkeen laajaan työryhmävaiheeseen.

Valmistelumatkalla kertyi myös ehdotuksia, jotka eivät ole päässeet lainsäädännöksi asti. Näistä merkittävintä oli ehdotus passiivisuusvalituksen omaksumisesta osaksi hallintolainkäyttöä. Lausuntokierroksella passiivisuusvalituksessa nähtiin niin paljon soveltamiongelmia, ettei hyvästä tarkoituksesta huolimatta sääntelylle nähty kokonaisjärjestelmään hyvin soveltuvaa käyttöalaa.

Korkeimpaan hallinto-oikeuteen siirryttyäni pääsin vielä kerran ns. asiantuntijaverkostossa vaikuttamaan

siihen, minkä sisältöisiä uudet hallintoprosessisäännökset lopulta ovat. Asiantuntijaverkostossa kokeiltiin aluksi sähköistä verkostokomentointia, joka ei ollut lainkaan sopiva työskentelytapa hankkeen laajuuteen nähden. Onneksi lopulta päädyttiin siihen, että tavanomainen työryhmätyöskentely oli kaikkein järkevin tapa edetä. Lainvalmistelussa ei ole keskustelun voittoa työskentelytapaa, mikä tuli jälleen kerran todistettua.

Hallintolainkäytön peruspilarit säilyvät, täydentyvät ja uudistuvat

Uusi laki on hallintolainkäytön kolmas yleislaki, siksi siis otsikossa versio 3.0. Lain peruspilarit – valituskelpoisuus, valitusoikeus, virallisperiaate ja asian selvittäminen – ovat entisellään tai lähes entisellään. Laki lisää tuomioistuinten kykyä johtaa prosessia ja tekee korkeimmasta hallinto-oikeudesta pääsääntöisesti valituslupatuomioistuimen.

Lainsäädäntöteknisesti uusi laki sisältää enää vain vähän viittauksia oikeudenkäymiskaareen, koska vastaavat säännökset on nyt kirjoitettu lakiin hallintolainkäyttöön paremmin sopivina. Laki on edeltäjään-

sä pidempi myös siitä syystä, että siinä on eräitä uusia säännöksiä. Sääntely on siis aikaisemman lain peruseriaatteita kunnioittavaa ja niitä uudistavaa, mutta eräiltä osin myös täysin uutta.

Lain soveltamisalalla tapahtuu kaksi muutosta. Enää ei ole tarvetta siihen, että PL 124 §:ssä tarkoitettujen yksityisten toimijoiden tekemien valituskelpoisten päätösten muutoksenhausta säädettäisiin erikseen. Toisaalta niissä melko harvalukuisissa tilanteissa, joissa muutoksenhaku tapahtuu ensi vaiheessa viranomaisessa eikä hallintotuomioistuimessa, sovellettavat säännökset löytyvät hallintolaista.

Uuden lain 2 luvussa säädetään niistä perusteista, joiden mukaan määräytyy alueellisesti toimivaltainen hallinto-oikeus. Sääntelyn suurin uudistus on lain 11 §, jonka otsikko kuuluu ”Asiakokonaisuuden yhdessä käsitteleminen hallinto-oikeudessa”.

Lain 11 §:n mukaan hallinto-oikeus voi siirtää toimivaltaansa kuuluvan asian toisen hallinto-oikeuden käsiteltäväksi sovittuaan asiasta tuon tuomioistuimen kanssa ja kuultuaan ennen siirtoa oikeudenkäynnin osapuolia. Siirron edellytyksenä on, että hallinto-oikeus on toimivaltainen käsittelemään kyseessä olevaan asiaryhmään kuuluvia asioita, asioiden yhdessä käsitteleminen on erityisestä syystä tarpeen eikä siitä aiheudu oikeudenkäynnin osapuolille kohtuutonta haittaa. Siirtopäätökseen ei lain mukaan saa hakea muutosta.

Lain 11 §:ää ei ole tarkoitettu asiamäärien tasaimiseen, vaan siihen, että yksittäistapauksissa toisiinsa liittyvät asiat voidaan käsitellä ja ratkaista samassa tuomioistuimessa. Laissa ei ole tarkemmin säädetty tuomioistuinten välisestä menettelystä eikä myöskään siitä, kenen aloitteesta tällainen siirto tapahtuu. Luonnollinen oletama on, että valittaja itse haluaa saattaa tuomioistuimen tietoon tuon toisen asian tai useammankin asian, jotka olisi syytä ratkaista samassa tuomioistuimessa.

Lain 3 luvussa säädetään valituksen tekemisestä. Pieni, mutta suuri käytännön muutos on se, että laissa säädetään valittajalle velvollisuus ilmoittaa yhteystietojensa muutoksista.

Voimassa olevaan oikeustilaan verrattuna lain 4 lu-

vun merkittävin muutos on, että hallintoriita-asian viireillepanolle on säädetty määräaika (21 §). Hakemus on toimitettava toimivaltaiselle hallinto-oikeudelle viiden vuoden kuluessa siitä, kun asia on tullut riitaiseksi. Julkisoikeudellista maksuvelvollisuutta koskeva hakemus on kuitenkin toimitettava hallinto-oikeudelle viiden vuoden kuluessa sitä seuranneen vuoden alusta, jona maksua on vaadittu tai maksuvelvollisuuden peruste on syntynyt.

Sääntelyn taustalla on kokemus siitä, että tämän-tyyppisten asioiden osalta yleisen vanhentumislainsäädännön soveltaminen ei ole useinkaan selvää ja että oikeusvarmuuden kannalta pitkälle menneisyyteen pohjautuvat ja ulottuvat vaateet ovat ongelmallisia.

Lain 5 luvun uudet säännökset koskevat asianosaisseuraantoa (29 §), josta hallintolainkäyttölaissa ei ole aikaisemmin säädetty, vaikka tätä oikeudellista kysymystä onkin jouduttu oikeuskäytännössä kohtuullisen usein ratkomaan. Sääntely vastaa pitkälti oikeuskäytännössä omaksuttuja tulkintakantoja.

Asian selvittämisestä ja prosessin hallinnasta

Hallintolainkäytössä on keskeistä asian selvittäminen. Asian selvittämistä koskeva 6 luku rakentuu pitkälti jo hallintolainkäyttölaissa omaksuttuun sääntelyyn, mutta tuomioistuimen mahdollisuuksia ohjata prosessia on tehostettu.

Asian selvittämistä koskevan 37 §:n uutuus on sen 3 momentissa, jossa niin yksityiselle kuin julkiselle osapuolelle on asetettu velvollisuus esittää selvitystä vaatimusten perusteista totuudenmukaisesti. Osapuolten on myös myötävaikutettava asian selvittämiseen. Tässä rajoitteena on kuitenkin asian oikeudellinen luonne. Viranomaiselle on asetettu *expressis verbis* myös velvoite ottaa oikeudenkäynnissä huomioon tasapuolisesti yleiset ja yksityiset edut.

Kirjallisen prosessin ongelma on usein se, että asianosainen syystä tai toisesta toimittaa asiaan kuumumatonta aineistoa. Uuden lain 39 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuin voi jättää ottamatta huomioon sellaisen aineiston, joka selvästi ei kuulu käsiteltävään asiaan. Uuden lain koulutuskiirroksella menettelyta-

voista, millä tätä säännöstä tullaan toteuttamaan, käytiin vilkasta ja mielenkiintoista keskustelua. Lain 46 §:n mukaan tuomioistuin voi myös asettaa määräajan, jonka kuluessa oikeudenkäynnin osapuolten on toimitettava mahdollinen lisäaineisto. Tämän määräajan jälkeen toimitettu aineisto voidaan jättää huomiotta. Myös tästä käytiin koulutuskiirroksella vilkasta keskustelua.

Kirjallisen prosessin ongelma voi olla myös se, että viranomainen ei noudata tuomioistuimen lausuma-

Suullista valmistelua ei ole tarkoitettu vain varsinaisen suullisen käsittelyn valmisteluksi. Se voi olla osa asian selvittämistä ilman, että asiassa toimitetaan suullista käsittelyä tai katselmusta.

pyyntöjä. Viranomainen voi esimerkiksi jättää vastaamatta valittajan esittämiin vaatimuksiin perusteluineen taikka jättää toimittamatta tuomioistuimelle oikeudenkäynnissä tarvittavan asiakirja-aineiston. Uuden lain myötä viranomaisen velvoitteita oikeudenkäynnissä voidaan tehostaa sakon uhalla (42 §).

Uuden lain mielenkiintoisempia säännöksiä on omasta mielestäni suullista valmistelua koskeva 47 §. Suullinen valmistelu voidaan järjestää sen selvittämiseksi, mistä seikoista osapuolet ovat erimielisiä sekä mitä selvitystä vaatimusten tueksi on esitettävissä. Suullisessa valmistelussa ei kuulla todistajia eikä

asiantuntijoita, joten oikeudelliselta luonteeltaan se ei ole ”minisuullinen käsittely”. Suulliseen valmisteluun ei myöskään välttämättä kutsuta asianosaisia vaan heidän asiamiehensä, jollei sitten asianosaisten omaa läsnäoloa pidetä tarpeellisena. Suullisesta valmistelusta laaditaan pöytäkirja.

Suullista valmistelua ei ole tarkoitettu vain varsinaisen suullisen käsittelyn valmisteluksi. Se voi olla osa asian selvittämistä ilman, että asiassa toimitetaan suullista käsittelyä tai katselmusta. Valmistelutunnnot saattavat osoittautua käyttökelpoisiksi aineistoltaan laajoissa tai muutoin oikeudellisesti vaativissa asioissa.

Katselmuksen saa uuden lain 48 §:n 2 momentin mukaan tehdä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa vain, jos se on välttämätöntä asian selvittämiseksi. Uudessa laissa tarkoitettua tarkastusta (49 §), joka tarkoittaa tosiseikan todentamiseen liittyvää menettelyä, ei saa tehdä tällaisissa tiloissa lainkaan. Hallintolainkäyttölaista puuttuivat vastaavat säännökset kotirauhansuojan huomioon ottamisesta.

Lain 42 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen on hallintotuomioistuimen pyynnöstä toimitettava sille päätöksen perusteena olleet asiakirjat ja muu tarvittava selvitys. Lain 50 §:n mukaan hallintotuomioistuimella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada pyynnöstä ja maksutta viranomaiselta asian ratkaisemiseksi välttämättömät tiedot ja asiakirjat. Molempia veloitteita voidaan tehostaa sakon uhalla.

Asianosaisen ei-toivottavaa toimintaa suullisessa käsittelyssä tai katselmuksella voidaan suitsia järjestyssakolla. Järjestyssakko (suuruudeltaan enintään 1 000 euroa) voidaan tuomita myös tuomioistuimen arvoa loukkaavan tai muutoin sopimattoman kirjallisen aineiston toimittamisesta sen jälkeen, kun asianomaisella on tästä ensin varoitettu (54 §:n 2 ja 3 momentti).

Suullisen käsittelyn järjestämisestä

Uusi laki sisältää suullisen käsittelyn järjestämisestä huomattavasti tarkempia säännöksiä kuin hallintolainkäyttölaki. Laissa onkin suullista käsittelyä koskien oma lukunsa (7 luku).

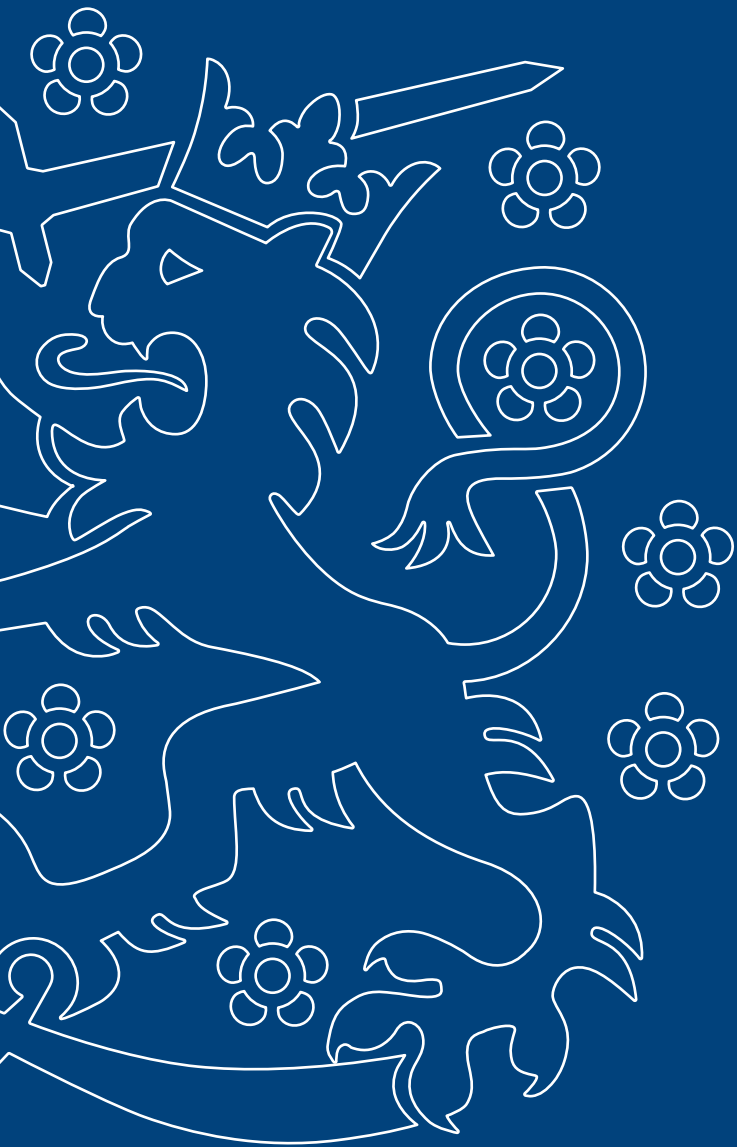
Lakiin on nyt kirjattu se käytännössä yleisesti noudatettu menettely, jossa tuomioistuin ilmoittaa asianosaiselle, ettei tämän asiassa todennäköisesti tulla järjestämään suullista käsittelyä, mutta samalla varataan asianosaiselle tilaisuus esittää kirjallisena selvitys, jota hän olisi esittänyt suullisessa käsittelyssä (58 §:n 2 momentti). Tämä tapa säästää erityisesti korkeimman hallinto-oikeuden voimavaroja, jos ensiasteen tuomioistuimessa on jo järjestetty laaja suullinen käsittely ja nyt haluttaisiin esittää uutta näyttöä tietystä suppeammasta kysymyksestä tai tarkentaa esitettyä näyttöä.

Suullisen käsittelyn järjestämisen pääperusteet ovat edelleen asian selvittäminen ja asianosaisen pyyntö (57 §:n 1 momentti). Asianosaisen tulee edelleenkin ilmoittaa, minkä vuoksi suullisen käsittelyn järjestäminen on tarpeen ja mitä selvitystä siinä esitettäisiin.

Asianosaisen pyytämän suullisen käsittelyn epäminen voi perustua uuden lain mukaan viiteen eri seikkaan, jotka kietoutuvat osittain yhteen. Pelkästään kunnallisvalitukseen perustuva asianosaisasema voi olla peruste hylätä vaatimus samoin kuin se, että asian ratkaisemisen kannalta merkityksellisistä tosiseikoista on saatu riittävä selvitys taikka tosiseikat voidaan selvittää muulla tavalla. Suullisen käsittelyn tarpeettomuus voi perustua myös siihen, että suullinen käsittely on jo järjestetty samassa asiassa hallintotuomioistuimessa tai se on muutoin ilmeisen tarpeetonta, kun otetaan huomioon asian laatu ja merkitys asianosaiselle sekä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset. Viimeksi mainittu kohta merkitsee ja korostaa sitä, että tuomioistuinten on aktiivisesti seurattava myös ihmisoikeustuomioistuimen tulkintalinjoja.

Päätöksenteosta

Lain 8 luku koskee hallintotuomioistuinten päätöksentekoa. Luvun säännösten uutuus on siinä, että nyt laissa ilmaistaan, millaisia päätösvaihtoehtoja tuomioistuimet käyttävät. Laissa määritellään myös, missä järjestyksessä tuomioistuin ottaa huomioon, pitkälti viran puolesta, valituksen tutkimisen edellytykset. Selvää on, että näissä säännöksissä (erityisesti 81 §) kysy-

Lain 9 luku

koskee tiedoksianto,
jossa pyrkimyksenä on
sekä nopeuttaa että
yksinkertaistaa
menettelyjä.

mys on luetteloista ja elävässä tulkinnassa variaatiot ja soveltamistilanteet voivat olla moninaisempia ja monimutkaisempia.

Lain 8 lukuun sisältyy myös hyödyntämiskielto (83 §). Hallintotuomioistuin ei saa hyödyntää selvitystä, joka on hankittu laissa säädetyn vaihtelovelvollisuuden vastaisesti tai muulla tavoin lainvastaisesti, jos hyödyntäminen vaarantaa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen, kun otetaan huomioon asian laatu, selvityksen hankkimistapaan liittyvän oikeudenloukkauksen vakavuus, hankkimistavan merkitys selvityksen luotettavuudelle, selvityksen merkitys asian ratkaisemisen kannalta ja muut olosuhteet. Selvää lieenee, että tälläkin sääntelyllä tulee olemaan sijansa vastaisessa ratkaisutoiminnassa.

Lain 9 luku koskee tiedoksiantoa, jossa pyrkimyksenä on sekä nopeuttaa että yksinkertaistaa menettelyjä.

Lain 10 luvussa on kysymys oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Tältä osin suurin muutos on se, että viranomaisen korvausveloitteet perustuvat, samoin kuin yksityisen osapuolen, kohtuullisuuteen.

Lain 95 §:n 1 momentin mukaan oikeudenkäynnin osapuoli on velvollinen korvaamaan toisen osapuolen oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osaksi, jos erityisesti asiassa annettu ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että tämä joutuu itse vastaamaan oikeudenkäyntikuluistaan. Korvausvelvollisuuden kohtuullisuusarvioissa otetaan lisäksi huomioon asian oikeudellinen epäselvyys, osapuolten toiminta ja asian merkitys asianosaisille (95 §:n 2 momentti). Viranomaisen korvausveloitteen aikaisempi rajoite – onko oikeudenkäynti aiheutunut viranomaisen virheestä – on uuden lain myötä poistunut. Sen sijaan yksityisen osapuolen korvausrajoite – onko yksityinen asianosainen esittänyt ilmeisen perusteettoman vaatimuksen – sisältyy myös uuteen lakiin.

Lain 11 luku koskee päätöksen korjaamista ja täydentämisestä. Hallintotuomioistuin voi 103 §:n mukaan täydentää päätöstään valitusajassa, kuitenkin viimeistään 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksiansannista, jos päätös ei sisällä ratkaisua kaikkiin asiassa esitettyihin sivuvaatimuksiin. Päätöstä ei kuitenkaan saa täydentää, jos se johtaa asianosaiselle kohtuut-

tomaan tulokseen. Käytännössä täydentäminen voisi kohdistua esimerkiksi siihen, että tuomioistuintuomion lausumatta oikeudenkäyntikulujen korvausvelvoitteesta. Vastaavissa tilanteissa täydentämissäännösten puuttuessa hallinto-oikeudet ovat jonkun kerran hakeneet oman päätöksensä purkamista tai poistamista.

Valituslupajärjestelmästä

Lain 12 luku sisältää säännökset valituslupajärjestelmästä. Laissa säädetty valituslupaperusteet vastaavat hallintolainkäyttölaissa säädettyjä perusteita. Niiden mukaisesti korkein hallinto-oikeus ei ole puhtaasti ja vain ennakkopäätöstuomioistuin.

Lain 112 §:n 2 momentin mukaan valituslupaa koskeva päätös voidaan perustella esittämällä pelkästään sovelletut lainkohdat, jollei asian luonne edellytä muita perusteluita.

Valituslupajärjestelmän suhde ennakkoratkaisupyynnön esittämisvelvollisuuteen johti ihmisoikeustuomioistuimessa eräisiin ratkaisuihin, joissa katsottiin, että valitusluvan kaavamaiset hylkyperusteet rikkoivat ihmisoikeussopimuksen 6.1 artiklan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimusta, kun ennakkoratkaisun pyytämättä jättämisestä ei ollut erikseen perusteltu (esimerkiksi *Dhahbi v. Italia* 8.4.2014 ja *Schipani ym. v. Italia* 21.7.2015).

Ihmisoikeustuomioistuimen *Baydar v. Alankomaat* -tuomion 24.4.2018 myötä tällaista tulkintalinjaa ei enää ole. Ihmisoikeustuomioistuin hyväksyi mainituksa tuomiossaan, että ylimmän tuomioistuimen vakio-sisältöiset lyhyet ratkaisuperustelut sisältävät samalla kannanoton siitä, että asiassa ei ole tarpeen myöskään pyytää unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisua. Uuden lain perustelusäännökset ovat siten linjassa ihmisoikeustuomioistuimen käytännön kanssa.

Lain 13 luvussa säädetään ylimääräisestä muutoksenhausta. Tältä osin huomion arvoista on, että ylimääräisistä muutoksenhakukeinoista kantelu yhdistyy purkuun. Tämän vuoksi purkuperusteista osa vaatii aikaisempaa nopeampaa esittämistä. Tämä koskee erityisesti kuulemisvirheitä.

HAIPA sähköistää lainkäytön KHO:ssa

Taina Pyysaari, oikeusneuvos

Hallinto- ja erityistuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentinhallintajärjestelmän kehittämishanke – tuttavallisemmin HAIPA – on kuluvana vuonna nytkähtänyt aimo askeleen eteenpäin. Nykyisin käytössä oleva, 1990-luvulta peräisin oleva Lotus Notes -pohjainen asianhallintajärjestelmä ja sen myötä tutut asiakirjapinot ja kirjalliset esittelymuistiot siirtyvät näillä näkymin historiaan toukuussa 2020.

HAIPAn tavoitteena on sähköistää työskentely ja asiointi hallinto- ja erityistuomioistuimissa sekä tukea tähän toimintatapaan soveltuvien työtapojen kehittämistä. Hankkeen lopputuloksena on tietojärjestelmäkokonaisuus, jossa tuomioistuimet huolehtivat sähköisesti kaikista lainkäyttöasioita koskevista toiminnoista asian vireille tulosta ja ratkaisemisesta aina tilastointiin ja arkistointiin saakka. HAIPAA ei varsinaisesti ole tarkoitus ottaa käyttöön vaiheittain, mutta järjestelmään liittyvä sähköinen asiointipalvelu otettiin erillisenä kokonaisuutena käyttöön jo vuonna 2018. Asiointipalvelun kautta asian voi saattaa vireille, lähettää selvityksiä, vastata tuomioistuimen lähettämään kuulemispyyntöön ja esittää kysymyksiä. Tuomioistuin voi lähettää päätöksen, kuulemispyyntöjä ja muita dokumentteja asiointipalvelun välityksellä.

HAIPA-hanketta johtaa oikeusministeriön asettama johtoryhmä ja käytännön työrukkasena toimii Pasilaan sijoittunut HAIPA-hanketoimisto henkilökuntineen. Korkeimmassa hallinto-oikeudessa HAIPA-hankkeen koordinoituvastuu on HAIPA-valmisteluryhmällä, jossa on edustus kaikista henkilöstöryhmistä ja jaostoista. Ryhmä kokoontuu noin kahden viikon välein. Valmisteluryhmän apuna hankkeessa toimii kolme alatyöryhmää: HAIPA-muutosryhmä, HAIPA-koulutusryhmä ja sähköisesti saapuvien asiakirjojen nimeämistä pohtinut työryhmä.

HAIPA eteni vuonna 2014 alkaneen esiselvitysvaiheen ja vaatimusmäärittelyjen sekä IT-järjestelmän kilpailuttamisen ja rakentamisen jälkeen järjestelmän koekäyttöön keväällä 2019. Siinä saatiin arvokasta palautetta järjestelmän toiminnallisuudesta ja osin myös

toimimattomuudesta juuri heiltä, jotka järjestelmää tulevat käyttämään: kirjaajilta, esivalmistelijoilta, esittelijöiltä, tuomareilta ja kansliahenkilökunnalta. Koe-käytöstä saadun palautteen saattaminen hanketoimiston kautta järjestelmätoimittajan tietoon tarkoitti parin viikon intensiivistä työpajatyöskentelyä yhdessä hanketoimiston, Helsingin hallinto-oikeuden ja KHO:n valmisteluryhmän kesken.

Näiden vaiheiden jälkeen HAIPAA päästiin oikeasti käyttämään 30.10.2019. Enää ei leikitty kuvitteellisilla asioilla koulutusympäristössä, vaan lokakuun lopussa asianhallinta ja toiminnanohjaus otettiin rajoitettuun tuotantokäyttöön kahdessa pilottituomioistuimessa: Helsingin hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Pilotoinnissa on mukana rajattu määrä asiaryhmiä: mielenterveysasiat, toimeentulotuen myöntämiseen liittyvät asiat ja vammaispalveluasiasiat. Pilotoinnin aikana kerätään palautetta järjestelmän seuraavaa versiota ja sen laajaa, kaikkia erityis- ja hallintotuomioistuimia koskevaa käyttöönottoa varten.

Valmisteluryhmän linjauksen mukaan pilotti laajenee tammikuun 2020 lopussa kaikkiin asioihin, joissa sen käyttöönotto eräiden viranomaisten asiointiportaalien valmiusaste huomioon ottaen on korkeimmassa hallinto-oikeudessa mahdollista. Tämän myötä tammikuussa 2020 KHO:ssa istutaan jälleen isolla joukolla HAIPAN käyttöönottokoulutuksissa.

Alusta asti on ollut selvää, ettei tietojärjestelmää rakenneta nykyisten työtapojen ja -menetelmien perustalta, vaan ne tulevat väistämättä uudistumaan. Jokaisen työtapoihin vaikuttavan muutoksen hyväksyminen ja omaksuminen ei ymmärrettävästi ole täysin kivutonta. Tämän vuoksi työtä on tehty monella rintamalla, mm. henkilökunnan yleisiä tietoteknisiä valmiuksia on pyritty parantamaan täsmäkoulutuksella. Olisi liioiteltua sanoa, että HAIPA on vaatinut verta, hikeä ja kyyneleitä, mutta työtä sen kanssa on tehty. Ja paljon on vielä tehtävää, ennen kuin kaikki sähköiseen asiointiin ja päätöksentekoon perustuvat toimintaprosessit ovat käytössä ja omaksuttu niin, että ne palvelevat sujuvasti käyttäjiä ja tuomioistuimemme tavoitteita ja strategiaa.

Finnpulp Oy:n biotuotetehtaan ympäristölupa-asian ratkaisu (KHO 2019:166)

Elina Nyholm, esittelijäneuvos   **Mika Seppälä**, oikeusneuvos

Finnpulp Oy:n Kuopion Sorsasaloon suunnitellun uuden biotuotetehtaan ympäristölupa-asiassa oli korkeimmassa hallinto-oikeudessa kysymys erityisesti, miten oli arvioitava tehtaan jätevesipäästöjen vaikutuksia vesistössä, vaaransivatko jätevesipäästöt Kallaveden vesimuodostuman ekologisen hyvän tilan saavuttamisen sekä oliko ja missä määrin annettavilla lupamääräyksillä mahdollista ehkäistä pilaantumista. Asian ratkaisuun osallistui KHO:n presidentin lisäksi neljä oikeusneuvosta ja kaksi ympäristöasiantuntijaneuvosta. Asian luonnontieteellisten ja oikeudellisten kysymysten laajuutta ja ongelmallisuutta kuvaa se, että asiaa käsiteltiin vuoden aikana istunnossa neljä kertaa, minkä lisäksi KHO teki katselmuksen suunnitellulle hankealueelle. Asia ratkaistiin KHO:ssä äänestyksen jälkeen 5–2.

Itä-Suomen aluehallintoviraston ympäristölupavastualue oli päätöksellään 31.3.2017 myöntänyt Finn pulp Oy:n biotuotetehtaan toimintaan toistaiseksi voimassa olevan ympäristöluvan. Hakemuksen mukaan

tehtaan tuotantomäärä oli 1,2 miljoonaa tonnia sellua vuodessa. Biotuotetehtaan toimintaan kuului selluloosatehdas, kuoren kaasutuslaitos, biohiililaitos, bio-kaasulaitos, tehtaan energiantuotanto sekä erillinen jätevedenpuhdistamo. Tehdas oli tarkoitus sijoittaa Kuopion Sorsasaloon noin yhdeksän kilometrin päähän Kuopion keskustasta. Tehtaan jätevedet oli tarkoitus purkaa Kallaveden Kellošelälle. Lupamääräyksillä oli muun muassa rajoitettu päästöjä vesistöön hakemuksessa esitettyä enemmän. Vaasan hallinto-oikeus oli päätöksellään 21.9.2018 hylännyt haitankärsijöiden ja ympäristöjärjestöjen vaatimukset aluehallintoviraston päätöksen kumoamisesta. Hallinto-oikeus pysytti aluehallintoviraston lupapäätöksen, mutta täsmensi muun muassa lupamääräyksiä, jotka koskivat vesistö-päästöjen ja vastaanottavan vesistön tarkkailua sekä toiminnan vaikutuksiin liittyviä selvityksiä.

KHO myönsi valitusluvan haitankärsijöille ja ympäristönsuojelujärjestöille ja tutki asian. KHO hyväksyi valitukset ja kumosi Vaasan hallinto-oikeuden ja

Itä-Suomen aluehallintoviraston päätökset 19.12.2019 antamallaan vuosikirjapäätöksellään KHO 2019:166. Yhtiön ympäristölupahakemus hylättiin.

Tehtaan osuus purkuvesistön kokonaiskuormituksesta keskeisten päästöjen osalta olisi selvästi vähäinen verrattuna Kallaveden kohdistuvaan hajakuormitukseen, mutta kuitenkin merkittävä, esimerkiksi fosforin osalta hakemuksen ja aluehallintoviraston päätöksessä asetettujen raja-arvojen perusteella arviolta noin seitsemän prosenttia. Hajakuormituksen määrän vuotuisen vaihtelun vuoksi biotuotetehtaan tarkkaa prosenttiosuutta Kallaveden kohdistuvasta kokonaiskuormituksesta ei ollut mahdollista määrittää. Kuivina vuosina hajakuormituksen osuus kokonaiskuormituksesta olisi pienempi ja tehtaan osuus vastaavasti suurempi.

Hankkeesta oli tehty ympäristövaikutusten arvioin-

timenettely ja lupa-asian käsittelyssä oli kertynyt laaja asiakirja-aineisto. Sovelletut mallit ja niitä koskevat analyysit sisälsivät arvioita suunnitellun tehtaan päästöistä ja niiden vaikutuksista purkupaikan ympäristöön Kelloselällä ja koko Kallavedellä. Malleissa oli lähtökohtana pidetty Kallaveden luonnetta läpivirtausjärvenä ja painotettu veden hyvää vaihtuvuutta.

Mallinnusten tulosten analysoinnissa ei ollut otettu huomioon sisäisen kuormituksen ja muiden eritekijöiden, kuten sulfaatin, fosforin, hapenkulutuksen ja lämpökuorman, yhteisvaikutuksia vesistön rehevöitymiskehitykseen. Vaikutusten arvioinnissa ei ollut myöskään esitetty tasetarkasteluja, joiden perusteella voitaisiin arvioida biotuotetehtaan ja muun ulkoisen ja sisäisen kuormituksen suuruusluokkia ja niiden vaikutusta Kallaveden ainekiertoihin. Tuloksissa ei ollut esitetty tasetarkasteluja, joista ilmenisivät tehtaan

aiheuttaman ja muun ulkoisen kuormituksen sekä sisäisen kuormituksen suuruusluokat ja sitä kautta merkitys järven ainekierroissa. Kun tehtaan toiminnasta aiheutuisi typpi-, fosfori- ja sulfaattikuormituksen lisäksi rehevöitymisen vaikutuksia lisäävää lämpökuormitusta ja kun tehtyjen mallinnustenkin perusteella ainakin jonkinasteista happikatoa syvänteiden alusvedessä esiintyy talviaikaan, oli varsin todennäköistä, että sedimenttiin sitoutunut fosfori ja sulfaatti vapautuvat hapettomissa olosuhteissa veteen aiheuttaen sisäistä kuormitusta. Veden sulfaattipitoisuus edesauttaa fosforin vapautumista sedimentistä. Lisäksi pohjasedimentin kyky pidättää kuormitusta heikkenee väistämättä kuormituksen kasvaessa. Merkittävä osa ulkoisen kuormituksen mukana tulevasta fosforista pidättyy Kallavedeen, mikä pitkällä aikavälillä vaikuttaa fosforin kiertoon ja sisäiseen kuormitukseen. Kal-

laveteen muista lähteistä tuleva ravinnekuorma reagoi toiminnan aiheuttaman sulfaatti- ja lämpökuorman kanssa voimistaen edelleen järveen aiheutuvaa sisäistä kuormitusta. Arvioinnissa ei ollut otettu huomioon myöskään rehevöitymiskehityksestä seuraavaa kalaston ja eläinplanktonin kautta välittyvää ravintoverkko-vaikutusta, joka edelleen edesauttaa kasviplanktonbiomassan kasvua.

Tehdyistä arvioinneista ei käynyt selvästi ja yksiselitteisesti ilmi, miten kaikki edellä kuvatut seikat erityisesti yhdessä tarkasteltuina vaikuttavat Kallaveden ekologiseen tilaan suunnitellun toiminnan aiheuttaman koko sen elinkaaren eli useita vuosikymmeniä kestäväen lisäkuormituksen aikana.

Järven virtauslaskennan tarkkuus riippuu arvioitujen tulovirtaamien ja järven pohjan syvyystietojen luotettavuudesta. Virtaamien ja topografian tiedoilla on

merkittävä vaikutus siihen, miten pitkäksi jätevesien viipymä muodostuu ja miten jätevedet kulkeutuvat järvestä. EFDC-malli on kehitetty rannikkovesien mallinnukseen eli suolaisessa vedessä käytettäväksi, joten makean veden erilainen tiheys saattaa vaikuttaa mallin käyttökelpoisuuteen. Hakijan toimittaman lisäselityksen mukaan Kellosoelan laskennallinen viipymä oli alle kaksi kuukautta ja viipymän lyhyiden vuoksi järven koko vesimassa ehtii teoriassa vaihtua noin vuoden aikana, jolloin kolmen vuoden jakso mallilaskennassa riittää kuvaamaan veden pitoisuuksia koko biotuote- tehtaan elinkaaren osalta. Kallaveden syvyystiedot ja virtaamien päävirtausreitit ovat osin epävarmoja ja virtaamissa on myös suurta ajallista vaihtelua, jonka vuoksi viipymien arviointi sisältää epävarmuutta. Järven päävirtausreitien oikeellisuudesta ja viipymien vaihtelusta eri osissa Kallavettä ei voida riittävällä tavalla varmistua käytettävissä olevien taustatietojen perusteella, koska järven syvyystiedot ovat epätarkkoja ja virtaamien ajallinen vaihtelu on suurta. Laskelman luotettavuudesta ei voitu riittävällä tavalla varmistua käytettävissä olevien taustatietojen perusteella, koska virtaamatiedot perustuivat osin mallinnoiksi ja olivat puutteellisia myös lämpötila- ja tiheystietojen osalta. Lisäksi mallinnoissa käytetyt hilakoot eivät erotustarkkuutensa vuoksi ole riittäviä kuvaamaan luotettavasti syvänteiden alusveden todellista tilannetta.

Voimassa olevassa Vuoksen vesienhoitosuunnitelmassa vuosiksi 2016–2021 ja Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelmassa vuosille 2016–2021 Kallaveden vesimuodostuman ekologinen ja kemiallinen tila oli luokiteltu hyväksi. Kallaveden ekologisen tilan kehitys oli kuitenkin viime aikoina Pohjois-Savon ELY-keskuksen korkeimmalle hallinto-oikeudelle antaman lausunnon mukaan ollut lievästi heikentyvä ainakin kasviplankton-laaturatekijän osalta. Hakijan arvioon suuruisella ja myös paljon vähäisemmällä pitoisuusnousulla a-klorofyllin kokonaispitoisuus Kallavedessä muuttuisi tyydyttävälle tasolle ELY-keskuksen lausunnossa ilmoitettujen Kallaveden uusimpien pitoisuusmääritysten perusteella laskettuna. Kysymys ei ollut kuitenkaan tältä osin ekologisen tilan yhden laaturatekijän, vaan ainoastaan laaturatekijän eli kasviplank-

tonin yhden osatekijän arvioidusta heikkenemisestä.

Vesipuitedirektiiviä koskevan unionioikeuden tuokinnan määrittävä Weser-tuomio huomioon ottaen oli arvioitava, vaarantaako hankkeen toteuttaminen Kallaveden vesimuodostuman hyvän ekologisen ja kemiallisen tilan säilyttämisen tai aiheuttaisiko hanke ainakin yhden vesipuitedirektiivin liitteessä V mainitun pintavesimuodostuman ekologisen tilan luokittelua koskevan laaturatekijän alenemisen. Tilanteessa, jossa jokin ekologisen tilan luokittelun laaturatekijä on tyydyttävä tai sitä huonompi, ympäristönsuojelulla sekä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetulla lailla kansallisesti täytäntöön pantu vesipuitedirektiivi velvoittaa pyrkimään siihen, että vähintään hyvän tilan tavoite saavutetaan. Tällöin kaiken kyseiseen vesistöön kohdistuvan merkittävän kuormituslisäyksen voidaan arvioida jossain määrin vaikeuttavan hyvän tilan tavoitteen saavuttamista. Myös siinä tapauksessa, että laaturatekijä on hyvän ja tyydyttävän tilan rajalla, on kyseiseen vesistöön kohdistuvaan merkittävään kuormituslisäykseen suhtauduttava lähtökohtaisesti pidättyvästi.

Koska suunnitellun tehtaan toiminnan vaikutukset vastaanottavassa vesistössä kohdistuisivat tuleville vesienhoitosuunnitelmakausille, asiaa on arvioitava näiden vaikutusten ja suunnitelmien perusteella. A-klorofyllipitoisuus on kasviplankton-laaturatekijän yksi osatekijä, joten sen määrän lisääntyminen siten, että yksin a-klorofyllipitoisuus huonontuisi tyydyttävälle tasolle, ei itsessään ole peruste lupapäätöksen kumoamiselle. Asiassa saatu muu selvitys kuitenkin osoitti, että Kallaveden ekologista tilaa kuvaavat muutkin kasviplankton-laaturatekijän osatekijät ovat trendinomaisesti heikkenemässä rehevöitymisen vuoksi siten, että Kallaveden ekologinen tila tai ainakin yksi sen laaturatekijöistä eli kasviplankton on vaarassa heikentyä tyydyttävälle tasolle erityisesti, jos vesistöön kohdistuva kuormitus vielä nykyisestä lisääntyy. Uusimmat Kallaveden ekologista tilaa koskevat tutkimustulokset osoittivat, että Kallaveden ekologinen tila oli jo nyt – vaikka Kallaveteen kohdistuva kuormitus säilyisi nykyisellä tasolla – vaarassa kasviplankton-laaturatekijän osalta heikentyä tyydyttävään tilaan, kun tarkastel-

laan sen kaikkia osatekijöitä eli a-klorofyllipitoisuutta, kokonaisbiomassaa, haitallisten sinilevien osuutta kokonaisbiomassasta ja kasviplanktonin trofiaindeksiä (TPI).

Arvioitaessa ympäristönsuojelulain 49 §:n mukaisia luvan myöntämisen esteitä ratkaisevia ovat toiminnasta ja muusta kuormituksesta aiheutuvat haitalliset vaikutukset. Merkitystä ei lain mukaan ole esimerkiksi toiminnan hyödyllisyydellä yleiseltä kannalta tai sen tuottamalla taloudellisella tuloksella.

Kysymyksessä oli kokoluokaltaan poikkeuksellisen suuri biotuotetehdas, jonka tuotantomäärä on 1,2 miljoonaa tonnia sellua vuodessa. Tehdas on tarkoitus sijoittaa muun ohella virkistyskäyttöarvoltaan ja vedenottokäytöltään merkittävän Kallaveden rantaan Kuopion Sorsasaloon, noin yhdeksän kilometrin päähän Kuopion keskustasta. Tehtaan jätevedet on tarkoitus purkaa Kallaveden Kelloselälle. Kallavesi on sisävesistöä sen nykyinen tila huomioon ottaen erityisen herkkä kuormituksen lisääntymiselle. Vaikka Kallavedeen kohdistuva kokonaiskuormitus onkin suurimmaksi osaksi peräisin hajakuormituksesta, suunnitellun tehtaan aiheuttama lisäkuormitus vesistöön olisi niin merkittävää ja pitkäaikaista, että sen vaikutuksesta vesistön hyvän tilan tavoitteen säilyttäminen tai saavuttaminen selvästi vaikeutuisi. Näin ollen toiminnasta yhdessä muun kuormituksen kanssa olisi vaarana aiheutua ympäristönsuojelulain 49 §:n 2 kohdassa tarkoitettu kielletty seuraus.

Hakemuksen kohteena olevalle biotuotetehtaalle on myönnetty toistaiseksi voimassa oleva ympäristölupa. Saadun selvityksen mukaan toimintaa olisi tarkoitus harjoittaa pitkään, toiminnanharjoittajan edustajan katselmuksella esittämän arvion mukaan useiden vuosikymmenien ajan. Lupa sisälsi aluehallintoviraston asettamat ja hallinto-oikeuden täsmentämät lupamääräykset, joiden sallimat päästötasot perustuvat parhaaseen käyttökelpoiseen tekniikkaan. Tämän vuoksi päästöjen vähentäminen teknisillä lisäratkaisuilla tai päästöraja-arvojen tiukentaminen ei tässä tapauksessa ollut teknistaloudellisesti toteuttamiskelpoinen vaihtoehto. Lisäksi ympäristönsuojelulain 52 §:n 2 momentista seuraa, ettei teollisen toiminnan ym-

päristölupaan voida sisällyttää tuotantomäärää koskevaa lupamääräystä.

Ympäristölupa voidaan myöntää toistaiseksi voimassa olevana tai määräaikaisena. Toiminnanharjoittajan edustaja on katselmuksella ilmoittanut, ettei hanketta toteuteta määräaikaisen luvan turvin.

Kysymyksessä oli kokoluokaltaan poikkeuksellisen suuri biotuotetehdas, jonka tuotantomäärä on 1,2 miljoonaa tonnia sellua vuodessa.

Korkein hallinto-oikeus viittasi myös ympäristönsuojelulain muutokseen 423/2015, jonka voimaantulon jälkeen ympäristöluvassa ei ole enää voitu määrätä hakemuksen tekemisestä määräajassa lupamääräysten tarkistamiseksi. Ympäristönsuojelulain 54 §:n mukaisen erityistä selvitystä koskevan määräyksen käyttöala ei ole yhtä laaja kuin aiemmin lainsäädännössä olleen lupamääräysten tarkistamisen menettely.

Korkein hallinto-oikeus totesi yhteenvetona, että asiassa ei voitu riittävästi vakuuttua siitä, että toiminnasta ei tällä sijoituspaikalla ja lupahakemuksessa ilmoitetulla tuotantomäärällä koko sen elinkaaren aikana ennalta arvioiden aiheutuisi jätevesien purkuvesistöön vesistön ekologisen tilan kehitys huomioon otettuna ympäristönsuojelulain 49 §:n 2 kohdassa kiellettyä merkittävää pilaantumista, kun lainkohtaa tulkitaan unionioikeudellisten velvoitteiden ja varovaisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla. Tämän vuoksi hallinto-oikeuden ja aluehallintoviraston päätökset on kumottava ja Finnulp Oy:n lupahakemus hylättävä.

Saamelaisasiat työllistivät korkeinta hallinto-oikeutta

Joonas Ahtonen, oikeussihteeri

Korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapui noin kuusisataa saamelaisasiaa vuonna 2019. Tämä on noin kymmenen prosenttia kaikista korkeimpaan hallinto-oikeuteen käsiteltäväksi saapuneista asioista. Saamelaisasiat ovat vuonna 2019 olleet poikkeuksellisen vahvasti edustettuina korkeimman hallinto-oikeuden jäsenten, esittelijöiden ja kansliahenkilökunnan työtehtävissä. Kiireellisen luonteensa vuoksi saamelaisasioiden hoitaminen on edellyttänyt tehokasta projektityöskentelyä.

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa käsiteltiin vuonna 2019 saamelaiskäräjien joka neljäs vuosi järjestettäviin vaaleihin liittyen saamelaiskäräjien vaaliluettelon merkitsemistä koskevia muutoksenhakuja. Vaaliluettelon merkityllä henkilöllä on oikeus äänestää saamelaiskäräjävaaleissa.

Korkein hallinto-oikeus oli vuosina 2011 ja 2015 järjestettyihin saamelaiskäräjävaaleihin liittyen kumonnut yhteensä 97 saamelaiskäräjien hallituksen päätöstä. Saamelaiskäräjien hallitus oli korkeimman hallinto-oikeuden linjauksista vahvasti eri mieltä etenkin osassa päätöksistä, jotka koskivat sovellettua kokonaisarviointia. Vaalivuoden 2019 lähtökohdat olivat siten jo ennalta arvioiden haasteelliset.

YK:n ihmisoikeuskomitean näkökannat ja saamelaiskäräjien hallituksen purkuhakemukset

Alkutahdit kiireiselle vuodelle löivät YK:n ihmisoikeuskomitean 1.2.2019 antamat näkökannat, jotka perustuivat eräiden saamelaisten ilmoituksiin. Näkö-

kannoissaan ihmisoikeuskomitea katsoi Suomen loukanneen kansalaisyhteiskuntaa ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (KP-sopimus) 25 ja 27 artiklassa tarkoitettuja oikeuksia sen vuoksi, että korkeimman hallinto-oikeuden niin sanotuissa kokonaisarviointipäätöksissä omaksuma tulkinta saamelaiskäräjistä annetun lain 3 §:ssä säädetyistä vaaliluettelon merkitsemisen määräytymisperusteista ei ollut perustunut kohtuullisiin ja objektiivisiin perusteisiin. Näkökannoissa oli erityisesti painotettu ryhmäyhäysyntää ja saamelaisten itsemääräämisoikeutta määritettäessä sitä, ketkä ovat saamelaisia.

Saamelaiskäräjien hallitus haki 3.4.2019 YK:n ihmisoikeuskomitean näkökantoihin viitaten purkua 97 korkeimman hallinto-oikeuden päätökseen, joilla saamelaiskäräjien hallituksen päätökset oli kumottu, ja henkilöt määrätty merkittäväksi saamelaiskäräjien vaaliluettelon.

Korkein hallinto-oikeus ratkaisi purkuhakemukset asianosaisten kuulemisen jälkeen vaalien lähestyvän ajankohdan vuoksi nopealla aikataululla. Korkein hallinto-oikeus katsoi 5.7.2019 purettavaksi haettujen 33

Saamelaiskäräjistä annetun lain 3 §:n mukaan saamelaisella tarkoitetaan henkilöä, joka pitää itseään saamelaisena, edellyttäen:

1.

että hän itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan tai isovanhemmistaan on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään

2.

että hän on sellaisen henkilön jälkeläinen, joka on merkitty tunturi-, metsä- tai kalastajalappalaiseksi maa-, veronkanto- tai henkikirjassa

3.

että ainakin yksi hänen vanhemmistaan on merkitty tai olisi voitu merkitä äänioikeutetuksi saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien vaaleissa

päätöksen osalta, etteivät ne olleet purkuhakemuksessa tarkoitettuja kokonaisarviointipäätöksiä. Päätöksissä henkilö oli määrätty merkittäväksi vaaliluetteloon joko kieliperusteella tai jälkeläisperusteella. Näiden päätösten osalta korkein hallinto-oikeus hylkäsi purkuhakemukset yksimielisesti. Yksi näistä päätöksistä julkaistiin vuosikirjapäätöksenä (KHO 2019:89).

Purettavaksi haetuista päätöksistä 64 koski henkilöitä, jotka oli määrätty merkittäväksi vaaliluetteloon kokonaisarvioinnin perusteella, sekä kyseisten henkilöiden jälkeläisiä. Näiden päätösten osalta korkein hallinto-oikeus hylkäsi 5.7.2019 antamallaan ratkaisulla purkuhakemuksen äänestyksen jälkeen. Ratkaisuisa julkaistiin vuosikirjapäätös KHO 2019:90.

Korkein hallinto-oikeus katsoi päätöksissään ihmisoikeuskomitean ratkaisuisa poiketen, ettei se ollut kokonaisarviointia tehdessään syrjäyttänyt saamelaiskäräjistä annetun lain 3 §:ssä mainittuja objektiivisia kriteerejä eikä soveltanut säännöstä virheellisesti päätöksentekohetkellä käytettävissä olleen kansainvälisioikeudellisen käytännön valossa. Näistä näkemyseroista huolimatta korkein hallinto-oikeus ei kyseenalaistanut ihmisoikeuskomitean näkökantoja KP-sopimuksesta ja kansainvälisen oikeuden muista lähteistä johdettavien alkuperäiskansojen kollektiivisia oikeuksia koskevien määräysten, kuten ryhmähyväksynnän merkityksen, tulkinnasta.

Purkuperusteiden osalta korkein hallinto-oikeus totesi mainituissa 64 päätöksessään, etteivät hakemuksen kohteena olevien päätösten jälkeen annetut ihmisoikeuskomitean näkökannat olleet hallintolainkäyttölain 63 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua uutta selvitystä, vaan asiaa oli arvioitava 2 kohdassa tarkoitettuna ilmeisesti väärän lain soveltamisen kanalta.

Tältä osin ylimpien tuomioistuinten käytännössä oli annettu merkitystä sille, olisiko lain soveltajan pitänyt jo olemassa olevan ratkaisukäytännön valossa olla tietoinen kansainvälisen valvontaelimen tulkinna. Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei asioissa ollut esitetty sellaisia perusteita, jotka antaisivat aiheen poiketa tästä ylimpien tuomioistuinten vakiintuneesta linjasta. Korkein hallinto-oikeus katsoi siten, ettei 64

kokonaisarviointipäätöksen purkamiselle ollut hallintolainkäyttölaissa tarkoitettua perustetta.

Saamelaiskäräjien vaalilautakunnan itseoikaisua koskevat päätökset

Saamelaiskäräjien vaalilautakunta poisti saamelaiskäräjävaalien vaaliluettelosta 1.7.2019 tekemillään päätöksillä itseoikaisuna sellaiset henkilöt, jotka oli merkitty vaaliluetteloon korkeimman hallinto-oikeuden vuosina 2011 ja 2015 antamien päätösten perusteella. Näistä vaalilautakunnan päätöksistä tuli korkeimpaan hallinto-oikeuteen yli 90 valitusta.

Korkein hallinto-oikeus totesi 1.8.2019 antamassaan muuna päätöksenä julkaistussa ratkaisussa taltionumero 3561, että valittajan vaaliluetteloon merkitsemisen lainmukaisuus oli ratkaistu tuomioistuimen päätöksellä eikä hänen osaltaan siten ollut kysymys sellaisesta teknisluontoisesta ja ilmeisestä virheestä, jonka vaalilautakunta voisi itseoikaisuna korjata. Korkein hallinto-oikeus kumosi ja poisti vaalilautakunnan päätökset asianosaisten valituksista siltä osin kuin valitukset tulivat tutkittaviksi.

Vaaliluetteloon merkitsemistä koskevat valitukset

Vuoden 2019 saamelaiskäräjävaalien vaaliluetteloon hakeutui 550 uutta henkilöä. Saamelaiskäräjien vaalilautakunta hyväksyi hakemuksista 207 ja hylkäsi loput. Vaalilautakunta perusteli hakemusten hylkäämistä pääosin pelkästään sillä, ettei se tunnistanut hakijoita saamelaisten alkuperäiskansan jäseniksi. Osa niistä henkilöistä, jotka eivät tulleet merkityiksi vaaliluetteloon, haki muutosta vaalilautakunnan päätöksiin oikaisuvaatimuksin ensin vaalilautakunnalta ja sitten saamelaiskäräjien hallitukselta. Oikaisuvaatimusten johdosta sekä vaalilautakunta että hallitus totesivat, ettei niiden tiedossa ollut virhettä tai muuta perustetta, jonka perusteella vaalilautakunnan päätöstä tulisi oikaista. Vasta toisen oikaisuvaatimusvaiheen jälkeen oli mahdollista valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

550

uutta henkilöä
saamelaiskäräjävaalien
vaaliluetteloon vuonna 2019

Korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapui 222 valitusta saamelaiskäräjien hallituksen 27.8.2019 tekemistä päätöksistä, joilla saamelaiskäräjien vaaliluetteloon hakeutuneiden henkilöiden oikaisuvaatimukset oli hylätty. Valituksissa oli kiinnitetty huomiota muun ohella siihen, että saamelaiskäräjien vaalilautakunnan ja hallituksen päätöksissä ei ollut valittajia koskevia yksilöllisiä perusteluita.

Korkein hallinto-oikeus antoi 26.9.2019 ratkaisun 27 valitukseen, joissa oli kysymys siitä, tuliko korkeimman hallinto-oikeuden vuosien 2011 tai 2015 vaaliluetteloon merkittäväksi määräämän henkilön lapsi tai lapsenlapsi merkitä vaaliluetteloon jälkeläisperusteella. Näistä päätöksistä julkaistussa vuosikirjapäätöksessä KHO 2019:123 todettiin, että vaaliluetteloon merkitsemistä tai merkitsemättä jättämistä koskevan päätöksen oli perustuttava saamelaiskäräjistä annetun lain 3 §:stä ilmeneviin objektiivisiin kriteereihin. Pelkästään ryhmähyväksyntään vetoamalla ei siten voitu perustella vaaliluetteloon merkitsemättä jättämistä sellaisessa tilanteessa, jossa vaaliluetteloon hakeutuva henkilö täytti saamelaiskäräjistä annetun lain 3 §:n it-

seidentifikaatioedellytyksen ja jonkin saman pykälän 1–3 kohdissa asetetuista objektiivisista kriteereistä. Koska valittajat pitivät itseään saamelaisina ja täyttivät saamelaiskäräjistä annetun lain 3 §:n 3 kohdan jälkeläisperusteen, korkein hallinto-oikeus kumosi saamelaiskäräjien hallituksen päätökset ja määräsi, että valittajat oli merkittävä saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Ratkaisussa oli kysymys myös päätösten perustelemisselvällisyydestä.

Vuoden 2019 saamelaiskäräjävaalit toimitettiin 2.–30.9.2019. Valitusten käsittelyn edellyttämän ajan ja lausuntomenettelyiden loppuunsaattamisen vuoksi osa ratkaisuista jouduttiin antamaan korkeimmassa hallinto-oikeudessa vasta lokakuun puolella. Lokakuussa antamallaan ratkaisulla korkein hallinto-oikeus kumosi ja palautti noin 180 vaaliluetteloon merkitsemistä koskevaa asiaa saamelaiskäräjien hallitukselle.

Yhdestä näistä asioista julkaistiin vuosikirjapäätös KHO 2019:128. Päätöksen perustelujen mukaan pelkästään se, että saamelaiskäräjien hallituksen päätökseen oli liitetty yleisperustelut, joissa vedottiin YK:n

ihmisoikeuskomitean näkökantoihin, saamelaisten itsemääräämisoikeuteen ja ryhmähyväksyntään, ei täytännyt perusteluille hallintolain 45 §:n 1 momentissa asetettuja vaatimuksia. Saamelaiskäräjien hallituksen olisi päätöstä tehdessään tullut arvioida, täyttikö valittaja saamelaiskäräjistä annetun lain 3 §:n itseidentifikaatioedellytyksen ja jonkin saman pykälän 1–3 kohdissa asetetuista objektiivisista kriteereistä. Koska saamelaiskäräjien hallitus ei ollut perusteluissaan arvioinut mainittujen kriteerien täyttymistä, korkeimmalla hallinto-oikeudella ei ollut edellytyksiä arvioida valittajan valituksessaan esittämän perusteella, oliko saamelaiskäräjien hallitus perustanut päätöksensä saamelaiskäräjistä annetussa laissa säädettyihin kriteereihin.

Ratkaisujen antaminen lokakuun puolella tarkoitti, että saamelaiskäräjien vaalit vuodelta 2019 oli jo toimitettu. Kun otettiin huomioon, että vaalilautakunta laatii äänioikeutetuista vaaliluettelon edellisten vaalien vaaliluettelon ja väestötietojärjestelmän tietojen pohjalta, kysymyksellä valittajan merkitsemisestä vuoden 2019 vaaliluettelon oli edelleen itsenäistä merkitystä tulevilla vaaleilla.

Muut saamelaisasiat korkeimmassa hallinto-oikeudessa

Edellä kuvattujen päävaiheiden lisäksi korkein hallinto-oikeus ratkaisi saamelaiskäräjien vaalilautakunnan tekemät 90 kantelua korkeimman hallinto-oikeuden itseoikaisuja koskevista päätöksistä. Saamelaiskäräjien vaalilautakunta katsoi kanteluissaan, että korkein hallinto-oikeus oli menetellyt virheellisesti muun ohella sillä perusteella, että vaalilautakuntaa ei oltu kuultu asioissa lainkaan tai kuuleminen oli tapahtunut vain valittajien oikeudenkäyntikuluvaatimusten osalta.

Korkein hallinto-oikeus totesi osasta kanteluista antamassaan muuna päätöksenä julkaistussa ratkaisussa 24.10.2019 taltionumero 5019, että saamelaiskäräjien vaalilautakunta ei ollut kanteluissa tarkoitetuissa valitusasioissa asianosainen eikä kysymyksessä voinut olla vaalilautakunnan viittaamassa hallintolainkäyttö-

lain 59 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu kuulemisvirhe. Saamelaiskäräjien vaalilautakunnan kuuleminen oli ollut myös hallintolainkäyttölain 36 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tarpeetonta. Kanteluhakemusten tueksi ei ollut esitetty sellaisia hallintolainkäyttölain 59 §:n 1 momentissa tarkoitettuja syitä, joiden johdosta niihin olisi voitu suostua, joten hakemukset hylättiin.

Lisäksi saamelaiskäräjien hallitus on hakenut purkua 27.9.2019 annettuihin vaaliluettelon merkitsemistä koskeviin päätöksiin siltä osin kuin niissä oli määrätty saamelaiskäräjien hallitus maksamaan valittajille oikeudenkäyntikuluja.

Saamelaiskäräjien vaalilautakunta vahvisti vuoden 2019 saamelaiskäräjävaalien vaalituloksen 2.10.2019. Vaalituloksen vahvistamista koskevasta päätöksestä tehty neljä oikaisuvaatimusta hylättiin saamelaiskäräjien hallituksessa. Näihin saamelaiskäräjien hallituksen päätöksiin liittyvien valitusten käsittely on tätä kirjoitettaessa korkeimmassa hallinto-oikeudessa vielä kesken.

Lopuksi ja katsaus tulevaan

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa vuonna 2019 käsiteltyjen saamelaisasioiden suuresta määrästä huolimatta on todennäköistä, että saamelaisasioihin liittyviä valituksia tulee vireille lisää vielä lähiaikoina. Valitusten saapumisajankohta ja määrä riippuvat siitä, milloin saamelaiskäräjien hallitus käsittelee sinne palautettuja noin 180 saamelaiskäräjien vaaliluettelon merkitsemistä koskevaa asiaa ja miten saamelaiskäräjien hallitus nämä oikaisuvaatimukset ratkaisee.

Valtaosa vuonna 2019 saapuneista saamelaiskäräjäasioista on ratkaistu. Seuraavat vaalit järjestetään näillä näkymin vuonna 2023. Toimintaympäristön muutokset ovat tätä ennen kuitenkin mahdollisia, sillä vaalitulos tarkoittaa, että saamelaiskäräjien kokoonpano muuttuu merkittävästi. Lisäksi jo aiemmin työn alla ollut saamelaiskäräjistä annetun lain uudistaminen on kirjattu hallitusohjelman tavoitteeksi. Nähtäväksi jää, mitä ennen seuraavia vaaleja tapahtuu, ja onko vastaavaa asiamäärää enää tulossa.

Kansliapäällikön katsaus:

Oikeusvaltiollisen luottamuksen rakentaminen tuomarivaihto kerrallaan

---

Emil Waris, kansliapäällikkö

Kuten tämän vuosikertomuksen eri katsauksista ilmenee, vuosi 2019 on ollut leimallisesti suunnittelun ja valmistautumisen vuosi korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Toiminnan kehittäminen on väistämätöntä toimintaympäristön muutosten edessä. HAIPA-järjestelmän kehitystyö, koekäyttö ja pilotointi, varautuminen uuteen hallintoprosessilakiin, toimitilojen peruskorjausta koskevat neuvottelut sekä strategiatyö ovat

vuoden mittaan edellyttäneet merkittäviä ponnistuksia. Haluan kiittää henkilökuntaa tästä uurastuksesta sekä ennen kaikkea sitoutuneesta ja rakentavasta asenteesta tuleviin muutoksiin. Esimerkillistä paneutumista, osallistumista ja suoranaista heittäytymistä on ollut niin jäsenten, esittelijöiden kuin kansliahenkilökunnan piirissä.

Olen päässyt osaltani luotsaamaan näitä kehittämis-

hankkeita aloitettuani kansliapäällikkönä toukokuussa 2019. Kiitokset hyvin valmistellusta viestikapulan luovutuksesta kuuluvat edeltäjälleni Toni Kaarresalolle, joka on siirtynyt hallinto-oikeustuomarin tehtäviin. Toisaalta sujuvan siirtymän ovat mahdollistaneet ammattitaitoiset kollegat ja kiitettävän itseohjautuva lainkäyttöorganisaatio.

Haluan tässä katsauksessa keskittyä hieman vähemmälle huomiolle jäävään ulottuvuuteen korkeimman hallinto-oikeuden toiminnasta, joka painoarvo on ollut erityisen suuri vuonna 2019. Muun toimintansa ohella korkein hallinto-oikeus on vuoden aikana isännöinyt ja muuten vastaanottanut poikkeuksellisen suuren määrän tuomarivaihtoja ja -vierailuja.

Suomen korkeimmat oikeudet järjestivät yhdessä pohjoismaisen korkeimpien oikeuksien tuomarikouksen huhtikuussa Tuusulassa. Keskustelujen teemoina olivat muun muassa tuomioistuinten riippumattomuuden takeet, eurooppalaisten ja kansallisten tuomioistuinten väliset suhteet ja sananvapaus Euroopan ihmisoikeussopimuksessa. Helsingissä järjestettiin huhtikuussa myös pohjoismaisten korkeimpien oikeuksien kansliapäällikköpäivät. Tuomioistuinten pohjoismainen yhteistyö on vakiintunut osa kansainvälistä toimintaa ja yhteiset oikeudelliset perinteet mahdollistavat syväluotaavaa keskustelua.

Korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus ottivat myös kesäkuussa vastaan Kiinan korkeimman oikeuden delegaation. Tuomioistuinten edustajat kokoutuivat Rovaniemellä ja Helsingissä. Keskustelujen aiheina olivat alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen itsemääräämisoikeus, ennakkopäätökset sekä vaihtoehtoinen riidanratkaisu.

Syyskuussa korkein hallinto-oikeus isännöi EU:n ympäristöoikeudellisen tuomarikouksen (EU Forum of Judges for the Environment, EUFJE), joka aiheena oli tieteen rooli ympäristölainkäytössä.

Vierailuvia tuomareita kävi korkeimmassa hallinto-oikeudessa eri vaihto-ohjelmien puitteissa yli 30 yhteensä kolmestatoista Euroopan maasta. Vierailujen kesto vaihteli yksittäisestä päivästä kahteen viikkoon. Pääosa vierailuista järjestettiin Euroopan tuomarinkoulutusverkoston (European Judicial

Training Network, EJTN) vaihto-ohjelmien puitteissa. Lisäksi vaihtoja toteutettiin Euroopan korkeimpien hallinto-oikeuksien yhdistyksen (ACA-Europe) sekä Pohjoismaiden ja Baltian maiden julkishallinnon liikkuvuusohjelman puitteissa. Osa vierailuista toteutettiin yhteisvastuussa muiden suomalaisten tuomioistuinten kanssa tai osana niiden isännöimiä ohjelmakokonaisuuksia. Myös monet hallintoviranomaiset ja muut yhteistyötahot osallistuivat ohjelmien järjestämiseen.

Vierailujen vastaanottaminen tarjoaa vastavuoroisesti suomalaisille tuomareille mahdollisuuden osallistua vaihtoon. Korkeimmasta hallinto-oikeudesta tuomarivaihtoon osallistui vuoden 2019 aikana yksi jäsen ja kaksi esittelijää.

Tuomarivaihtojen yleisenä tarkoituksena on vahvistaa eurooppalaisten lainkäyttäjien tietämystä toistensa oikeusjärjestelmistä ja toiminnasta sekä mahdollistaa ratkaisu- ja menettelymallien vertailu yhteisten oikeuskysymysten äärellä. Tätäkin tärkeämpi funktio on kuitenkin keskinäisen luottamuksen ja yhteisen eurooppalaisen tuomarikulttuurin rakentaminen. Unionitasoiset koulutustilaisuudet, seminaarit ja muut tapahtumat palvelevat tietysti substanssiosaamisen tarpeita tehokkaasti. Paikan päällä tapahtuvien opintomatkojen ja vaihto-ohjelmien täydentävä merkitys on kuitenkin erityisen suuri tilanteessa, jossa oikeusvaltioperiaate ja riippumattoman oikeuslaitoksen kantavat rakenteet ovat kasvavan paineen alla eri puolilla Eurooppaa.

Suomi on kansainvälisissä vertailuissa toistuvasti saanut ensiluokkaisia arvosanoja tuomioistuinten riippumattomuudessa, oikeusvaltioperiaatteen toteutumisessa ja tuomioistuinten toiminnan nauttimassa luottamuksessa. Vaikka tämän luottamuksen säilyminen ei ole itsestäänselvyys vaan se edellyttää jatkossakin kovaa työtä, on sen perusta silti myös esittelemisen arvoinen. Työ oikeusvaltion eteen ei pysähdy valtion rajoilla. Suuri kiitos kaikille, jotka ovat eri rooleissa ydintehtäviensä ohella nähneet vaivaa näiden tuomarivaihtojen ja -vierailujen mahdollistamiseksi niin korkeimmassa hallinto-oikeudessa kuin muissa tuomioistuimissa ja yhteistyötahoissa.

Korkein hallinto-oikeus korotti seuraamusmaksuja linja-autoalan kartellissa

Saija Laitinen, esittelijäneuvos   **Anne Nenonen**, oikeusneuvos

Korkein hallinto-oikeus antoi vuoden 2019 elokuussa päätöksensä niin sanottua bussikartellia koskevassa asiassa, joka koski Oy Matkahuolto Ab:n, seitsemän alan keskeisen linja-autoyhtiön ja Linja-autoliitto ry:n kilpailurikkomusta (KHO 2019:98).

Tämän laajan kilpailuoikeudellisen asian taustalla oli 3.12.2009 voimaan tullut alan lainsäädännön kokonaisuudistus, jonka keskeisenä tarkoituksena oli avata linja-autoliikenteen markkinat kilpailulle.

Korkein hallinto-oikeus katsoi Matkahuollon, linja-autoyhtiöiden ja Linja-autoliiton saavuttaneen yhteisymmärryksen, jonka tarkoituksena oli sulkea 23.6.2010 jälkeen myönnettävät kilpailevat reittiliikennelupavuorot Matkahuollon aikataulu-, lipunmyynti- ja pakettipalveluista. Menettelytavan tarkoituksena oli markkinoiden säilyttäminen alalla toimivilla pääosin siirtymäajan sopimusten perusteella liikennöivillä linja-autoyhtiöillä estämällä tai vaikeuttamalla uusien reittiliikenteen vuorojen pääsyä markkinalle. Kilpailurikkomus oli kohdistunut keskenään tosiasiallisesti tai mahdollisesti kilpailevien yritysten väliseen kilpailukäyttäytymiseen, ja kilpailurikkomuksen toteuttamiskeinona oli käytetty Matkahuollon palvelusopimuksia ja niihin liittyvää rahdinkuljetuksen tarveharkintaehtoaa.

Korkein hallinto-oikeus katsoi kysymyksessä olleen vakava kilpailulain sekä Euroopan unionin kilpailusäännösten vastainen markkinoiden jakamiseen tähännynt kilpailurikkomus.

Asian käsittelyn laajuus

Asian oikeudenkäyntiaineisto oli hyvin laaja. Kilpailu- ja kuluttajaviraston 25.1.2016 tekemä seuraamusmaksuesitys asiaa ensimmäisenä oikeusasteena käsitteelle markkinaoikeudelle ja muu viraston markkinaoikeudelle toimittama asiakirja-aineisto sisälsi yli 140 kirjallista todistetta. Lisäksi Matkahuolto, linja-autoyhtiöt ja Linja-autoliitto toimittivat markkinaoikeudelle osana oikeudenkäyntiaineistoa lähes 250 kirjallista todistetta.

Markkinaoikeudessa toimitettiin 14 päivää kestänyt suullinen käsittely, jossa kuultiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston nimeäminä viittä todistajaa ja Matkahuollon, linja-autoyhtiöiden ja Linja-autoliiton nimeäminä yhteensä 25 todistajaa tai kuultavaa. Suullisessa käsittelyssä esiteltiin lisäksi kirjallisia todisteita. Markkinaoikeuden päätöksen kokonaissivumäärä oli 329 sivua.

n.250

Matkahuollon, linja-autoyhtiöiden
ja Linja-autoliiton markkinaoikeudelle
toimittamien kirjallisten todisteiden määrä.

640

Valitusten, lausuntojen,
selitysten ja vastaselitysten
yhteenlaskettu sivumäärä

300

Päätöksen
kokonaissivumäärä

Markkinaoikeuden päätöksestä valittivat korkeimpaan hallinto-oikeuteen kaikki asian osapuolet, eli Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Matkahuolto, seitsemän linja-autoyhtiötä ja Linja-autoliitto kukin omalla valituksellaan.

Valituskirjelmien yhteenlaskettu sivumäärä oli korkeimmassa hallinto-oikeudessa yli 260 sivua. Valitusten, lausuntojen, selitysten ja vastaselitysten yhteenlaskettu sivumäärä oli noin 640 sivua, minkä lisäksi asiassa käytiin lisäkirjeenvaihtoa myös korkeimman hallinto-oikeuden pyynnöstä.

Asian vaativuus

Kilpailuasiat ovat oikeudellisesti vaativia erityisesti unionin oikeuteen liitännäisyytensä ja taloudellisen luonteensa vuoksi. Asiassa käsiteltävien oikeuskysymysten määrä oli mittava. Korkeimman hallinto-

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa asiaa käsiteltiin 11 eri istuntokäsittelyssä. Korkeimman hallinto-oikeuden päätös on kilpailuasiassakin poikkeuksellisen laaja.

keuden päätöksessä käsiteltiin kuulemista ja asianajosalaisuutta koskevia puolustautumisoikeuksiin liittyviä oikeuskysymyksiä, Kilpailu- ja kuluttajaviraston valituksen rajaamista, merkityksellisen markkinan määrittelyä, kilpailurikkomuksen luonteen, keston ja suunnitelmallisuuden arviointiin liittyviä oikeuskysymyksiä, oikeuttamis- ja tehokkuusperusteita, Matka-

huollon, linja-autoyhtiöiden ja Linja-autoliiton kunkin osallisuuden arviointia kilpailurikkomukseen ja itse seuraamusmaksun määräämiseen sekä määrään liittyviä oikeuskysymyksiä.

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa asiaa käsiteltiin 11 eri istuntokäsittelyssä. Korkeimman hallinto-oikeuden päätös on kilpailuasiassakin poikkeuksellisen laaja. Päätöksen kokonaissivumäärä on yli 300 sivua, josta ratkaisun perustelujen osuus on runsaat 200 sivua. Päätöksessä korkein hallinto-oikeus viittasi noin 60:een unionin tuomioistuinten ratkaisuun sekä noin 20:een ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuun.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöstä voidaan pitää merkittävänä ennakkopäätöksenä useiden oikeuskysymysten osalta. Viranomaisen menettelyä ja oikeuskäytäntöä ohjaavaa vaikutusta voidaan arvioida olevan muun muassa asianajosalaisuutta ja seuraamusmaksun määrää koskevillä korkeimman hallinto-oikeuden kannanotoilla.

Asianajosalaisuus

Puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen kilpailulain mukaisessa menettelyssä kuuluu yritysten oikeusturvan takeisiin. Puolustautumisoikeuksien toteuttamiseen sisältyy ulkopuolisen oikeudellisen neuvonantajan kanssa käydyn kirjeenvaihdon luottamuksellisuuden suojaaminen. Kysymys puolustautumisoikeuksista ja asianajosalaisuudesta nousi asiassa esille Kilpailu- ja kuluttajaviraston liitettyä seuraamusmaksuesitykseensä sähköpostiviestiketjun, jossa oli viittaus Matkahuollon asianajotoimistolta saamaan oikeudelliseen suositukseen sekä tähän liittynyt Matkahuollon edustajan toteamus.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että asianajotoimiston antama oikeudellinen suositus liittyi selvästi esillä olevan kilpailurikkomuksen kohteeseen. Siinä voitiin katsoa olevan kysymys yhtiön puolustautumisoikeuksien käyttämiseksi hankitusta oikeudellisesta neuvonnasta. Asiassa ei ollut merkitystä sillä, että suositus oli saatu ennen kuin Kilpailu- ja kuluttajavirasto oli aloittanut asian tutkimisen. Korkein hallinto-oikeus totesi, että tukinnanvaraisessa tilanteessa kartellin osapuolten puo-

lustautumisoikeuksien suojalle oli annettava laaja ulottuvuus, eikä näin ollen merkitystä ollut annettava sille, että sähköpostiviesti oli seuraavana päivänä välitetty yhtiön ulkopuoliselle, kartellin osapuolena olevalle taholle.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, toisin kuin markkinaoikeus, että oikeudellisen neuvonnan sisältänyt sähköpostiviestin osio nautti asianajajan ja päämiehen väliselle oikeudelliselle neuvonnalle annettavaa luottamuksellisuuden suojaa. Yhtiöllä ei näin ollen olisi ollut velvollisuutta antaa kysymyksessä ollutta sähköpostiviestin osiota Kilpailu- ja kuluttajaviraston käyttöön, virasto ei olisi saanut perustaa seuraamusmaksuesitystään sähköpostiviestissä mainittuun eikä markkinaoikeus ottaa sitä asian arvioinnissaan huomioon. Korkein hallinto-oikeus jätti oikeudellisesa arvioinnissaan vaille merkitystä mainitun viestin osion. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että vaikka sähköpostiviestin osio oli ollut lainvastaisesti osana seuraamusmaksuesitystä ja oikeudenkäyntiä markkinaoikeudessa, yhtiön mahdollisuudet puolustautua asiassa eivät olleet olennaisella tavalla heikentyneet, eikä sen syyttömyysolettamaa ollut asiassa loukattu.

Seuraamusmaksujen määrä

Kilpailu- ja kuluttajavirasto oli markkinaoikeudelle tekemässään esityksessä vaatinut Matkahuollolle, linja-autoyhtiöille ja Linja-autoliitolle määrättäväksi seuraamusmaksuja yhteensä runsaan 38 miljoonan euron määräisinä. Yksittäisten vaadittujen seuraamusmaksujen suuruudet vaihtelivat 129 592 eurosta 10 820 000 euroon.

Markkinaoikeus määräsi Matkahuollolle, linja-autoyhtiöille ja Linja-autoliitolle kullekin 100 000 euron suuruisen seuraamusmaksun.

Korkein hallinto-oikeus korotti markkinaoikeuden määräämiä seuraamusmaksuja muiden paitsi Linja-autoliiton ja yhden linja-autoyhtiön osalta. Korkein hallinto-oikeus määräsi kilpailurikkomuksen osapuolille yhteensä 8,9 miljoonan euron seuraamusmaksut. Yksittäiselle yhtiölle määrätty seuraamusmaksun vaihtelivat 100 000 eurosta 4,3 miljoonaan euroon.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että samansuuruis-

ten seuraamusmaksujen määrääminen markkinaoikeuden päätöksen mukaisesti erisuuruisille taloudellisille kokonaisuuksille asiaa perustelematta oli unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettulla tavalla kilpailurikkomuksen osapuolten yhdenvertaisen kohtelun periaatteen vastaista. Korkein hallinto-oikeus kiinnitti omassa seuraamusmaksun määrän arvioinnissa huomiota seuraamusmaksujen erityis- ja yleisestävään vaikutukseen, kilpailurikkomuksen laatuun ja laajuuteen, moitittavuuteen ja kestoon kunkin kilpailurikkomuksen osapuolen kannalta.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että tarkoitukseen perustuvassa suunnitelmallisessa markkinoiden jakamista koskeneessa kilpailurikkomuksessa rikkomuksen konkreettista vaikutusta markkinoihin ei voida pitää ratkaisevana perusteena seuraamusmaksun määrää arvioitaessa. Korkein hallinto-oikeus lausui seuraamusmaksun määräämistä koskevan ratkaisunsa perusteluissa muun ohella, että kilpailurikkomuksella oli osin estetty ja viivästetty markkinan avautumista ja näin aiheutettu haittaa myös unionin laajuisesti säädettyjen kilpailun avaamista koskevien tavoitteiden saavuttamiselle. Menettely oli myös vaikeuttanut toisesta jäsenvaltiosta peräisin olevien kilpailijoiden tuloa markkinalle. Kilpailurikkomusta voitiin jo näiden syiden vuoksi pitää erityisen haitallisena.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että kilpailurikkomuksen osapuolina olleiden linja-autoyhtiöiden voitiin arvioida hyötynneen kilpailunrajoituksesta jo sillä perusteella, että lippu- ja paketinkuljetustulot olivat säilyneet järjestelmissä mukana olevilla vuoroilla, joita nämä linja-autoyhtiöt ovat liikennöineet. Uusilla reitiliikennelupavuroilla liikennöivien kilpailevien linja-autoyhtiöiden voitiin katsoa puolestaan kärsineen lippu- ja paketinkuljetustulojen menetyksistä. Menettelyn voitiin todeta aiheuttaneen haittaa myös kuluttajille valinnanmahdollisuuksien sekä hinta- ja laatuvertailumahdollisuuksien puuttumisena.

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa asian ratkaisivat oikeusneuvokset Niilo Jääskinen, Eija Siitari, asiasa tarkastajana toiminut Alice Guimaraes-Purokoski, Timo Rabinä ja Anne Nenonen. Asian esittelijänä oli Saija Laitinen.

Suomalainen oikeusjournalismi – juristit sivullisia omassa asiassaan?

Ari Mölsä, toimittaja, Yleisradio

Työpöydälläni – tietokoneen vieressä – lojuu ikäloppu hiirimatto. Se riivaa minua. Mattoon on kirjoitettu iskulause: “Lailla tätä maata hallitaan, mutta millä lailla?”

Länsimaisessa demokratiassa lehdistölle – tai journalismille – on annettu vastuullinen rooli. Jotkut sanovat, että lehdistö on jopa neljäs valtiomahti – lainsäädäntövallan, hallitusvallan ja tuomiovallan rinnalla.

Vapaata, valpasta ja riippumatonta lehdistöä pidetään demokraattisen yhteiskunnan elinehtona. Lehdistö on valan vahtikoira. Lehdistö ainakin yrittää tehdä selkoa siitä, millä lailla tätä maata hallitaan.

Olen tarkkaillut suomalaista oikeuselämää ja suomalaisia juristeja työkseni yli 30 vuotta, etupäässä Yleisradion uutis- ja oikeustoimittajana.

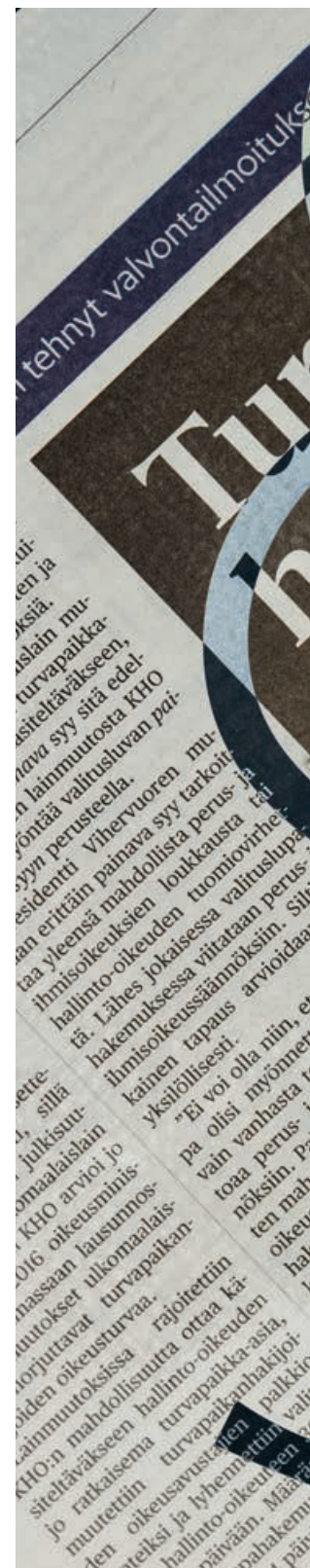
Uutistystyöni arkeen ovat kuuluneet päivittäiset taustakeskustelut ja haastattelut niin yliopistojen, oikeuslaitoksen, hallinnon, yritysten kuin etujärjestöjenkin juristien kanssa.

Yksi asia – totisesti – on tullut selväksi: journalistien ja juristien välillä vallitsee väistämätön jännite.

Juristit suhtautuvat toimittajiin, etten sanoisi, varauksellisesti. Ja se on tervettä. Jopa alkeelliset juridiikan peruskäsitteet menevät journalistien käsissä joskus sikin sokin – ja oikeudellisten ilmiöiden esiyymmärryskin on journalistien keskuudessa välillä sitä sun tätä.

Toisaalta: myös toimittajat suhtautuvat juristeihin, etten sanoisi, varauksellisesti. Ja sekin on tervettä. Jopa alkeelliset journalismin peruskäsitteet menevät juristien käsissä joskus sikin sokin – ja journalististen ilmiöiden esiyymmärryskin on juristien keskuudessa välillä sitä sun tätä.

Herää kysymys: Asuvatko juristit ja journalistit eri planeetoilla?

en 12-oike
 Vapaikk
 lakevien
 oikeusturva

...ntamista. Meille tulevat
 jutut ovat kuitenkin hyvin moni-
 naisia."

VIIME torstaina KHO päätti, että irakilaisista turvapaikanhakijaa ei saa palauttaa tämän kotialueelle Tuz Khurmatuun.

Turvallisuus alueella on västi verrattuna siihen ajankoh- taan, jolloin Maahanmuutto- virasto ja sittemmin hallinto-oi- keus ovat ratkaisseet asian. Ratkaisussaan KHO toteaa, et- tä Tuz Khurmatun alueella mieli- valtainen väkivalta on viime- kuukausina noussut sellaiselle tasolle, että se aiheuttaa alueella oleskelevalle vakavaa ja henkilö- kohtaista vaaraa. Lähes samoilla perusteilla KHO kielsi palautuk- set Jemeniin vuonna 2016.

"Maahanmuuttoviraston näke- mys jonkin valtion turvallisu- desta ei sido meitä. Seuraamme tarkasti myös sitä, millaisia rat- kaisuja Euroopan ihmisoikeus- tuomioistuim, Euroopan unionin tuomioistuim ja muiden valtioiden kansalliset tuomioistuimet ja viranomaiset tekevät."

"Lainsä- valinno- hyvin su- vaikutus siihen, mi ihmisille tapahtuu."

Uutiset A 6-7

KHO arvioi ulkomaalaisten tehtyjä muutt...

...ä valituslu-
 ...ä, jos joku
 ...strumuksesta ve-
 ... ja ihmisoikeussään-
 ...tion riippuu siitä, mi-
 ...ollinen perus- ja ihmis-
 ...loukkaus on valituslu-
 ...remuksessa perusteltu
 ...auksen riski."

YHDEN merkittävään ongel-
 muodostavat välinpitämätti
 oikeusavustajat. Turvapaik-
 kijat eivät yleensä osaa su-
 eivätkä tunne suomalaist-
 säädäntöä tai oikeusjär-
 mää. He ovat sen armoit-
 ten oikeusavustajia tekee
 KHO:ssa on pantu

henkilö kuvassa

Pienten ihmisten suuret asiat

hallinto-oikeus on suomalaisille melko tuntemiton, haastavia 20 vuoden kokerauksellakin, O:n presidentti Kari Kuusiniemi.

KAUTAMÄKI // KOPPE MIKKO KALPAINEN
 lisänsä keskusteluun, yhäk...ä asia ki-
 todellinen ammattur...an huippukol-
 syy, miksi halusi... tuo marke-
 ASTA TU...
 ma...

Kutakuinkin vakiintuneen käsityksen mukaan journalismi on toimintaa, jossa kerätään, jäsennetään ja esitetään tietoa joukkoviestimien välityksellä – esimerkiksi uutisten, dokumenttien, reportaasien ja artikkeleiden muodossa.

Journalismin ytimessä ovat yhteiskunnallisesti tärkeät, ajankohtaiset ja kiinnostavat asiat.

Journalismia tekevät – sitä harjoittavat – journalistit eli toimittajat. Puhdasoppinen, perinteinen, journalismi on siis toimittajien yksinoikeus.

Journalismilla on useita alalajeja, kuten tutkiva journalismi, tiedejournalismi, talousjournalismi – ja vaikkapa nyt puheena oleva – oikeusjournalismi.

Tämä oikeusjournalismi kerää, jäsen-tää ja esittää tietoa koko oikeuselämän tapahtumista ja ilmiöistä. Oikeusjournalismi on siis paljon muutakin kuin pelkkää rikos- ja käräjäsaliuutisointia.

Juristilla taas tarkoitan tässä kirjoituksessa oikeustieteellisen koulutuksen saaneita juridiikan ammattilaisia sekä yliopistomaailmassa että sen ulkopuolella.

Suomen aktiivisessa työelämässä on tällä hetkellä mukana noin 9 000 toimitajaa ja 14 000 juristia.

Jokainen meistä on oman kulttuurinsa ja historiansa vanki. Synnymme tiettyyn kotiin, tiettyssä maassa, tiettyssä maanosassa. Olemme kasvaneet erilaisissa perheissä, erilaisissa omaisten, läheisten ja tuttavien sosiaalisissa verkostoissa. Olemme käyneet tietyt koulut ja jatkokoulut. Olemme – kukin tahoillamme – te-

keytyneet ja kutoutuneet osaksi laajoja työelämän ja yksityiselämän verkostoja.

Olemme siis sosiaalistuneet yhteiskuntamme jäseneksi kukin omalla ainutkertaisella, uniikilla tavallamme. Jäsenämme yhteiskuntaa, sen ilmiöitä ja informaatiovirtoja oman ikioman ymmärryksemme valossa ja rajoissa. Kukin meistä elää omassa sosiaalisessa todellisuudessaan.

Tarkastelemme ympäristöämme oman sosiaalisen konstruktiomme kielellä ja käsitteillä. Vaellamme pimeydessä oma lyhty kädessämme. Parhaimmillaan tuo ymmärryksemme lyhty valaisee tietämme valokeilan tavoin. On sattuman kauppaa, kuinka voimakas tuo lyhtymme polttimo on ja kuinka kauas ja lavealle sen valokeila yltää.

On ihmisiä, joiden kanssa ymmärryksemme valokeilat kohtaavat – ja on ihmisiä, joiden kanssa valokeilamme eivät ikinä kohtaa.

Juristit ammattikuntana elävät omissa maailmoissaan, omissa harhoissaan, omissa symboliuniversumeissaan.

Mutta, samaan aikaan, myös journalistit ammattikuntana elävät omissa maailmoissaan, omissa harhoissaan, omissa symboliuniversumeissaan.

Kuinka saamme nämä elämismaailmat, sosiaaliset konstruktiot – symboliuniversumit – kohtaamaan toisensa, ymmärtämään toisiaan ja keskustelemaan keskenänsä?

Otsikossani esitin kysymyksen: Suomalainen oikeusjournalismi – ovatko juristit sivullisia omassa asiassaan?

Vastaus kuuluu: Kyllä ja ei. Kyllä ovat,

”Maahanmuuttoviraston näkemys jonkin valtion turvallisuudesta ei sido meitä. Seuraamme tarkasti myös sitä, millaisia ratkaisuja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien ja Euroopan unionin tuomioistuimien ja muiden valtioiden kansalliset tuomioistuimet antavat. Ne eivät tekevä.”

TUUSKIELLON arvioiminen. On myös sellaisia tapauksia joissa turvapaikanhakijoiden KHO:ssa islamismia tai seksuaaliväkivallasta on väitetty, että meidän on noudatettava oikeusavustajien suositusta haastajien muuttoviraston kanssa valtion turvapaikkaalleen, mikä täytyy.

mieltä asiaa uudestaan.”
Presidentti Vihervuori torjui ajatuksen, että KHO voisi olla vastuussa palautettujen seuraamisesta edes silloin, jos kotima-

”Lainsäätäjän valinnoilla on hyvin suuri vaikutus siihen, mitä ihmisille tapahtuu.”

mieltä asiaa uudestaan.”
Presidentti Vihervuori torjui ajatuksen, että KHO voisi olla vastuussa palautettujen seuraamisesta edes silloin, jos kotima-

ihmisten asiat

omalaisille melko tuntematon, yhteisiä asioita. Tapaukset ovat presidentti Kari Kuusiniemi.

FERRI HAUTAMAKI // KUVAT MIKKO KAUPPINEN

lisänsä keskusteluun, yhäkää asia kirkastuu. Se on todellinen ammattituran huippukokemus ja keskeinen syy, miksi halusin tuomariksi, Kuusiniemi ker-

IVASTA TUULEE PÄÄSÄÄNTÖ
tama talo on Kovan ryöpäinalla.
ssa oli vireillä reilut 4 000 asiaa
lähtien määrä on noussut
hakijakriisin ja si
än kasvun
telmä

ja eivät kyllä ole. Nimittäin:

Kun toimittaja tekee journalistia ratkaisuja, julkaisupäätöksiä – siis mitä julkaitaan, missä julkaistaan ja milloin julkaitaan – myös juristien on syytä jättää tuo journalistinen harkinta- ja päätösvalta toimittajalle.

Journalistin ohjeiden mukaan journalistista harkintavaltaa käyttää aina vain toimittaja, hänen toimituksensa ja viime kädessä päätoimittaja. Tuota harkintavaltaa ei milloinkaan saa luovuttaa toimituksen ulkopuolelle.

Mutta toisaalta: journalisteilla ei – tietenkään – ole ikinä varaa jättää juristeja sivulliseksi omassa asiassa silloin kun kyse on oikeudellisen tiedon keräämisestä, jäsentämisestä ja tulkitsemisesta. Mistä toimittaja saa ne oikeuselämä tarkastelevien juttujensa sisällöt, substanssit ja juridiset analyysit myös selkosuomeksi? No, juristeilta tietysti.

Näennäisestä riippumattomuudestaan huolimatta journalisteilla ja juristeilla on syvä kohtalonyhteys. Nostan tässä esiin kaksi esimerkkiä tuosta syvästä kohtalonyhteydestä.

Ensinnäkin: oikeustieteen harjoittajilla ja juristeilla kokonaisuutena ammattikuntana on – ainakin demokraattisessa yhteiskunnassa – eettinen ja moraalinen velvollisuus osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Juristit ovat oman alansa asiantuntijoita, lyhdynkantajia. Juristien symboliuniversumit – siis elämis-, kokemus- ja ajatusmaailmat – tuovat osaltaan valoa yhteiseen pimeytemme.

Journalistien eli toimittajien taas on löy-

dettävä 1) oikeat asiantuntijat 2) oikeaan aikaan ja 3) oikeasta paikasta.

Demokraattinen yhteiskunta tarvitsee sen oikeusjärjestystä ja sen toimintaa valaisevaa oikeusjournalismia, oikeuselämäjournalismia. Oikeusjournalismia voi syntyä vain oikeudellisten käsitteiden ja oikeuselämän sisältöjen esiympäristönsä ja ymmärryksen kautta.

Toiseksi: journalisteilla ja juristiasiantuntijoilla on suuri yhteinen uhka. Ja se suuri yhteinen uhka on aggressiivinen somekulttuuri. Vihapuhe, trollaus, valeuutiset. Sekä journalisteja että juristeja pelotellaan hiljaiseksi. Se on arkea jo nyt. Pelottelun salakavalin ja vaarallisin seuraus on itsensensuuri.

Sananvapaus ei ole pelkkää sanomisen vapautta – se on myös oikeutta tietoon. Jokaisella on oikeus saada tietoa siitä mitä tässä yhteiskunnassa tapahtuu ja minkälaisilla pelisäännöillä.

Tein viime kesänä – omia ajatuksiani kirkastaakseni – pienimuotoisen ja epävirallisen sähköpostikyselyn. Lähetin sähköpostikyselyn

- 30:lle oikeustieteen professorille,
- viidelle korkea-arvoiselle tuomarille sekä
- viidelle asianajajalle.

Vastausprosentti oli häkellyttävän hyvä – 75. Neljästäkymmenestä 30 vastasi – keskellä kesälomaansa ja elokuun alkupäivien helteessä.

Kysyin juristeilta – kautta rantain – onko suomalaisessa oikeusjournalismissa jotakin, joka on tyystin retuperällä.

Vai onko kaikki OK – onko valtakunnassa kaikki hyvin?

Ensin kitkerät terveiset. Pari sitaattia:

“Suomalainen oikeusjournalismi on tähän saakka ollut pääasiassa rosvo- ja poliisijournalismia.”

“Rikosuutisointi kestää jopa kansainvälisen vertailun, mutta likipitään kaikki muut oikeuselämän alat ovat jääneet julkisen huomion katvealueille ja jopa kokonaan pimentoon.”

“On masentavaa, kuinka vähäistä tutkiva journalismi on Suomessa, erityisesti oikeustoimittajien piirissä. Lisää tutkivaa journalismia, parempaa taustoitusta.”

“Asiantuntijarinkejä, asiantuntijapooleja, on laajennettava.”

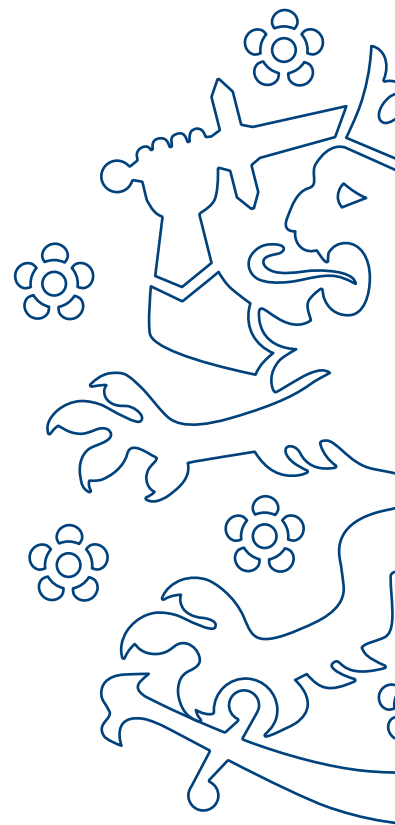
Sellaisia terveisiä toimittajille... No, tuli sieltä onneksi yksi mehevä piikki myös juristien omaan takapuoleen:

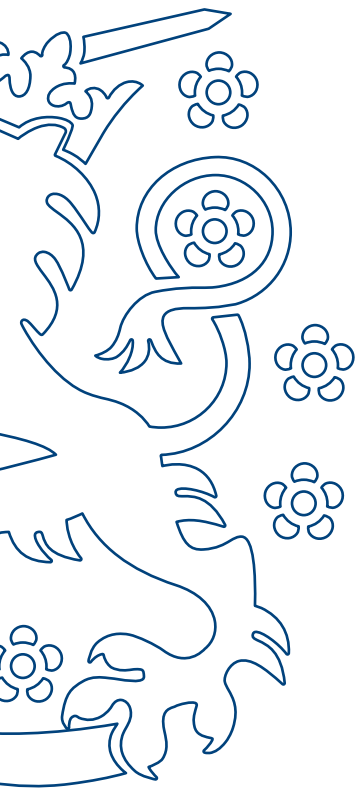
“Tavalliselle lukijalle pitää kertoa asioista eri tavalla kuin yliopisto-auditoriolle. Suurelle yleisölle on puhuttava kieltä, jota se ymmärtää, juridisia hienouksia on karsittava. Miksi tämän tajuaminen on monelle oikeuslaitoksen edustajalle ja yliopistoihmiselle yhä niin kamalan vaikeata?”

Sitten rakkautta ja sympatiaa – juristien kannustavat terveiset toimittajille:

“Toivoa on. On tehty ansiokkaita juttuja velkaantumisesta, asuntokaupasta, työsuhdejuridiikasta, turvapaikkaprosesseista. Sote- ja vanhustenhuolto ovat olleet näyttävästi esillä. Oikeuslaitoksen edustajista ja tutkimustyötä tekevästä juristeista on kirjoitettu mallikkaita henkilöhaastatteluja.”

“Ehkä se kuviteltu ongelma onkin siinä, että itseään oikeusjournalisteiksi

kutsuvat toimittajat tuppaavat itse uutisoimaan vain rikosasioista. Jos otetaan huomioon kaikki muutkin toimittajat – koko media – suomalaisen oikeusjournalismin kirjo on melko laaja.”

Maailma mutkistuu ja journalismi tarvitsee nyt enemmän kuin koskaan myös juridiikan popularisointia, karvalakkijuridiikkaa.

Jokaisessa meissä asuu pieni lakimies – tai ainakin lautamies. Mikä on oikein, mikä väärin. Mitä laki sanoo asiasta?

Juristin systemaattinen ja rationaalinen ajattelutapa kelpaa lähtökohdaksi kaikelle yhteiskunnallisten ilmiöiden kansantajuistamiselle.

Nyky-yhteiskunnassa juristi ei enää pärjää puhumalla pelkkää juridiikkaa. Jos juristi haluaa tulla ymmärretyksi, hänen on löydettävä kulloisenkin keskustelukumppaninsa henkinen taajuus, kielioppi ja sanavarasto.

Liian harva juristi uskaltaa heittäytyä tavallisen ihmisen lajitoveriksi, selkosuomea puhuvaksi juridiikan popularisoijaksi. Moni pelkää, että siitä saa otsaansa helppoheikin leiman oman ammattikunnan sisällä. Pelko on ymmärrettävä, mutta se ei ole tätä päivää.

Oikeuden temppeleihin erakoituminen on rintamakarkuruutta. Etevä juristi osaa puhua oikeudellisista kysymyksistä useissa kerronnan eri sarjoissa, eri genreissä.

Juristin on osattava tehdä pyhästä profaania; juristin on osattava kiteyttää laki kielen metafysiikka arkisiksi sanoiksi ja tarinoiksi. Se on yhteiskunnallinen velvollisuutemme.

Selkosuomi on, sitä paitsi, vaikeata. Ja koska se on vaikeata, se on ammatillinen haaste. Ainakin juristin on viisasta ottaa vastaan kaikki haasteet.

Oikeusjournalismi kaipaa myös älylistä kipunointia. Ovatko juristi-intellektuellit ja juristiälyköt kuolemassa sukupuuttoon? Ainakin isossa mediassa heitä näkee kovin harvoin... Vai ovatko toimittajat tulleet sokeiksi eivätkä enää löydä heitä?

Totaaliseen toivottomuuteen ei silti ole syytä luhistua. Juristipiireissä on – tänäkin päivänä – myös avantgardisteja. Räväkät kolumnistit ja blogistit ovat jo hyvän alku.

Seuraavaksi juristien on otettava oma paikkansa myös laajalevikkisissä populaarijulkaisuissa. Myös suuren yleisön televisiossa olisi tilausta oikeuselämää tarkastelevalle asia- ja ajankohtaisohjelmalle.

Lailla tätä maata hallitaan, mutta millä lailla?

Kirjoittaja on Yle Uutisten ja A-studion oikeustoimittaja. Hän on myös sivutoiminen ja määrääikainen työelämäprofessori (Professor of Practice) Turun yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa. Koulutukseltaan hän on sosiaalipsykologi ja varatuomari.

RÄTTSTAT

OIKEUSVALTIO

Miksi oikeusvaltioperiaate on niin tärkeä?

Allan Rosas, tuomari

Oikeusvaltioperiaate kuuluu legitiimin valtiosäännön kulmakiviin. Suomen perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan ”[j]ulkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia”. On huomattava, että säännös sisältyy pykälään, joka muuten koskee kansanvaltaisen järjestelmän perusteita. Demokratia ja oikeusvaltio täydentävät siis toisiaan. Perustuslain 2 §:n 3 momentin oikeusvaltioperiaatetta vahvistaa vielä perustuslain 3 §, jossa säädetään valtiollisten tehtävien kolmijaosta ja todetaan tuomiovallasta, että sitä käyttävät ”riippumattomat tuomioistuimet”.

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 2 artiklan mukaan ”oikeusvaltio” kuuluu unionin perustana oleviin arvoihin. Muina sellaisina arvoina mainitaan ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Säännöksen voidaan sanoa ilmentävän kansanvallan, perusoikeuksien ja oikeusvaltion muodostamaa kolminaisuutta. Oikeusvaltioperiaatteen kannalta tärkeitä ovat myös SEU 19 artikla, joka koskee EU:n tuomioistuinjärjestelmää (kansallinen taso mukaan luetuna), sekä EU:n perusoikeuskirjan 47 artikla, jossa säännellään oikeutta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen.

Suomessa oikeusvaltioperiaatetta on ainakin viime vuosikymmeninä alettu pitää miltei itsestäänselvytenä. Myös EU:n toiminnassa ja EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön kautta oikeusvaltioperiaatteesta on tullut osa unionin valtiosäännön peruseriaatteita. Useimmissa EU:n ulkopuolisissa maissa oikeusvaltioperiaatteen asema on heikompi. Jopa eräiden EU:n naapurimaiden (esimerkiksi Turkki ja Venäjä) nykyinen tilanne panee miettimään, voidaanko niiden osalta ylipäätään puhua oikeusvaltiosta. Yleismaailmallisesti oikeusvaltioperiaate toteutuu korkeintaan vajavaisesti; joissakin maissa (kuten Kiinassa) jo ajatus riippumattomista ja puolueettomista tuomioistuinta on koko lailla vieras.

EU:n kannalta vielä huolestuttavampaa on kuitenkin, että joissakin EU:n jäsenvaltioissa on viime vuosina turvauduttu lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin tai tehty aloitteita, jotka tähtäävät oikeusvaltioperiaatteen heikentämiseen. Kuten tunnettua, tilanne Puolassa ja Unkarissa on herättänyt paljon huomiota. Euroopan komissio on pannut niitä vastaan vireille useita rikkomuskanteita. Osa kanteista on jo johtanut tuomioihin, joissa puututaan erityisesti Puolan tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden ongelmiin.¹ Myös Romaniassa on esiintynyt oikeusvaltioperiaatteen heiken-

tämiseen tähtääviä aloitteita, mutta viime kuukausien poliittinen kehitys on päinvastoin ollut omiaan vahvistamaan pyrkimyksiä tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden puolustamiseen.

Edellä esitettyjen kehityspiirteiden valossa on syytä kysyä, miten vahvasti oikeusvaltioperiaate on ankkuroitunut yleiseen mielipiteeseen ja ”kansan syviin riveihin”. Ainakaan Puolassa ja Unkarissa tilanne ei näytä erityisen suotuisalta. Puolassa on kyllä esiintynyt joitakin tuomioistuinten riippumattomuutta puolustavia mielenosoituksia sekä lakimiespiirien kannanottoja, mutta viime lokakuun parlamentin vaalissa nykyinen hallituspuolue, joka on ollut edellä mainittujen toimenpiteiden arkkitehti, sai kansalta uuden valtakirjan. Sama ilmiö on ollut havaittavissa Unkarissa. Tuomioistuinlaitoksen arvosteleminen voi hyvinkin tuoda jopa poliittisia lisäpisteitä ja joka tapauksessa tuomareiden riippumattomuuden vaarantaminen hukkuu helposti lapsilisien ja muiden sosiaalietuuksien korottamiseen sekä Puolassa katolisen kirkon valtaa pitävälle puolueelle antamaan avoimeen tukeen. Entä tilanne Suomessa? Uskoisin, että oikeusvaltio nauttii täällä laajempaa kannatusta, mutta toisaalta tuen laatua ja määrää ei ole kunnolla testattu, meillä kun ei sotien jälkeen juurikaan ole esiintynyt tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden lakkauttamiseen tähtääviä aloitteita.

Joka tapauksessa on syytä pohtia, miksi oikeusvaltioperiaate on tärkeä myös ”kansan syvien rivien” sekä kansanvaltaisen järjestelmän toimivuuden kannalta.

Tässä yhteydessä voidaan viitata tarpeeseen turvata perusoikeudet ja muut yksilön oikeudet, kansanvalta, yhteiskunnan hallinnollinen ja taloudellinen toimivuus sekä tuomioistuinten kansainvälinen yhteistyö.

Yksilön oikeuksien kannalta on tietysti tärkeää, että kansalaiset voivat luottaa tuomioistuinten sekä syyttäjälaitoksen ja ylimpien laillisuusvalvojien kuten valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiain miehen riippumattomuuteen ja puolueettomuuteen. Järjestelmän tulee antaa turvaa julkisen vallan mieltävaltaista puuttumista vastaan sekä taata, että kansalaiset voivat luottaa siihen, että heidän riitojaan julkisen vallan kanssa käsitellään asianmukaisesti ja puolueettomasti.

Kansanvallan turvaamisen osalta on muun muassa tärkeää, että kaikkien kansalaisten äänioikeus ja vaalikelpoisuus taataan ja että äänestysalueiden muodostaminen sekä äänten laskenta ja ylipäätään vaalijärjestelmä turvaavat mahdollisimman pitkälle kansalaisten yhdenvertaisuuden. On huomattava, että ne poliittiset voimat, jotka pyrkivät oikeusvaltion heikentämiseen, usein yrittävät myös muokata vaalijärjestelmää omaksi edukseen; ”kansalla” saatetaan tarkoittaa sitä osaa kansaa, joka on valmis tukemaan näitä voimia. Tällaisia pyrkimyksiä esiintyy myös Yhdysvalloissa (”voter suppression” eli äänioikeuden käytön estäminen tai tekeminen vaikeaksi sekä ”gerrymandering” eli äänestysalueiden manipulointi²). Jos tuomioistuinlaitos on hallituksen poliittisessa valvonnassa, miten kansanvaltaisen järjestelmän manipulointi voidaan estää?

---

¹ Ks. asia C-619/18, komissio v. Puola, EU:C:2019:531; asia C-192/18, komissio v. Puola, EU:C:2019:924; asia C-585/18, A.K. (Puolan korkeimman oikeuden kurinpitojaoston riippumattomuus), EU:C:2019:982. Unkarin osalta ks. esim. asia C-235/17, komissio v. Unkari, EU:C:2019:432; asia C-556/17, Torubarov, EU:C:2019:626.

² Asiassa *Ruchio v. Common Cause* (tuomio 27.6.2019), 588 U.S., Yhdysvaltain korkein oikeus on kieltäytynyt puuttumasta äänestysalueiden manipulointiin katsoen, että kyse on ”poliittisesta” asiasta. Ratkaisu syntyi äänin 5-4; enemmistön muodostivat korkeimman oikeuden republikaanipuoluetta lähellä olevat tuomarit.

Yhteiskunnan toimivuuden turvaaminen tarkoittaa muun muassa hallintokoneiston ja elinkeinoelämän toiminnan ennustettavuuden ja tehokkuuden turvaamista sekä yleensäkin oikeusvarmuuden edistämistä. Venäjällä oikeusvaltiollisen ajattelun puuttuminen ei haittaa vain kansalaisten oikeuksien toteutumista vaan esimerkiksi myös ulkomaisten investointien saamista ja elinkeinoelämän toimivuutta yleensäkin.

Varsinkin EU:ssa eri jäsenvaltioiden tuomioistuinten sekä niiden ja unionin tuomioistuimen välinen yhteistyö on muodostunut koko EU:n tuomioistuinjärjestelmän kulmakiveksi. Kansalaisten oikeus turvallisuuden ja oikeusvarmuuteen edellyttää muun muassa, että rikoksesta epäiltyjä ja tuomittuja voidaan tehokkaasti luovuttaa jäsenvaltiosta toiseen, että tuomioita voidaan panna täytäntöön myös muissa jäsenvaltioissa kuin missä ne on annettu ja että oikeudettomasti toiseen jäsenvaltioon vietyjä pieniä lapsia saadaan pikaisesti palautetuiksi. Toisessa jäsenvaltiossa tehtyjä tuomioistuinratkaisuja tulee keskinäisen tunnustamisen periaatteen mukaisesti saattaa voimaan siinä jäsenvaltiossa, jossa luovutettava henkilö oleskelee. Tällöin täytäntöönpanevan tuomioistuimen on voitava luottaa siihen, että täytäntöönpanoa pyytävän toisen jäsenvaltion tuomioistuin toimii riippumattomasti ja puolueettomasti. EU-tuomioistuimen käsiteltäväksi on alkanut tulla asioita, joissa kansallinen tuomioistuin kysyy, voiko se luovuttaa henkilön toiseen jäsenmaahan, jonka osalta on esitetty vähintäänkin epäilyjä asianomaisen maan tuomioistuinten riip-

pumattomuudesta.³

Oikeusvaltioperiaate ei siis ole pelkkä korulause, vaan hyvin toimivan yhteiskunnan perusedellytys. Jos sen lakkauttamiseen tai rajoittamiseen tähtäävät poliittiset voimat pääsevät valtaan, heidän ohjelmaansa kuuluu usein median saattaminen mahdollisimman pitkälle hallituksen kontrolliin sekä vaalijärjestelmän uudistaminen siten, että opposition valtaan pääseminen estyy tai vaikeutuu. Jotta nämä ja muut vastaavat tavoitteet onnistuisivat, on tärkeää, että myös tuomioistuimet saatetaan hallituksen valvontaan. Venäjän tilanne tarjoaa kouluesimerkin siitä, miten oikeusvaltioperiaatteen, kansanvallan ja perusoikeuksien rajoittamispyrkimykset kulkevat käsi kädessä. Tilanne EU:n ongelmamaissa ei ainakaan vielä ole aivan yhtä huono mutta lähitulevaisuus näyttää, mihin suuntaan jatkossa kuljetaan.

Tässä yhteydessä on pantava merkille, että Yhdistyneen kuningaskunnan korkeimman oikeuden äskenen ratkaisu, jossa todettiin laittomaksi hallituksen syyskuinen päätös panna parlamentti viideksi viikoksi koipussiin⁴, on saanut osakseen ankaraa arvostelua hallituksen ja sitä lähellä olevien piirien taholta. Hallitus on nyt ilmoittanut asettavansa komitean selvittämään valtiosäännön muutostarpeita tältä osin. Eräänä mahdollisuutena on mainittu siirtyminen yhdysvaltalaiseen järjestelmään, jossa korkeimman oikeuden tuomarit nimitetään poliittisen ehdokasasettelun ja senaatin kuulemistilaisuuden tuloksena. Vestigia terrent – jäljet pelottavat!

---

³ Ks. erityisesti asia C-216/18 PPU, Minister for Justice and Equality, EU:C:2018:586.

⁴ R (on the application of Miller) (Appellant) v The Prime Minister (Respondent); Cherry and others (Respondents) v Advocate General for Scotland (Appellant) (Scotland), judgment of 24 September 2019, [2019] UKSC 41.

HAIPA ja työhyvinvointi

Irma Telivuo, oikeusneuvos

Työhyvinvointiin vaikuttavat keskeisesti luottamus omaan osaamiseen ja tulevaisuuteen sekä tunne työn hallinnasta ja merkityksestä. Korkeimman hallinto-oikeuden henkilöstö on työhyvinvointiselvitysten perusteella huomattavan sitoutunutta korkeimman hallinto-oikeuden tavoitteisiin ja kokee, että työtä ja osaamista arvostetaan työyhteisössä. Työtä pidetään motivoivana, kiinnostavana ja mielekkäänä.

Vuoden 2019 aikana korkeimmassa hallinto-oikeudessa on otettu rajoitetusti käyttöön hallintotuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentinhallintajärjestelmä HAIPA. Suunnitelmien mukaan HAIPA otetaan kattavasti käyttöön vuonna 2020. Järjestelmä korvaa nykyisen asianhallintajärjestelmän, johon olemme tottuneet, uudella järjestelmällä, josta emme tiedä tarpeeksi. Lisäksi HAIPA:n käyttöönotto tuntuu vaativan suorastaan valtavia muutoksia toimintatapo-

himme, joihin myös olemme tottuneet.

Hallintolainkäyttö on luonteeltaan hyvin dynaamista. Yhteiskunnalliset muutokset näkyvät työssämme, ja olemmekin varsin rutinoituneita työmme sopeuttamisessa niihin. Myös oma-aloitteinen työtapojen kehittäminen on jatkuvaa. Nyt olemme kuitenkin kohtaa-massa muutosta, joka vaikuttaa jopa mielivaltaisesti ulkoa ohjatulta ja ennen kaikkea ulkopuolisten määrittelymältä. Työhyvinvointiin keskeisesti vaikuttavat luottamus omaan osaamiseen ja tulevaisuuteen ja tunne työn hallinnasta ja merkityksestä tuntuvat olevan uhattuina.

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa tehdään tärkeää työtä oikeusvaltion hyväksi. Työtyytyväisyyskyselyissä henkilöstö on jatkuvasti ilmaissut tyytyväisyytensä siihen, että he saavat olla mukana merkityksellisessä tehtävässä. Käsittelyaikojen pidentymistä ja laadun yllä-

pidon vaikeutumista uuden järjestelmän myötä sekä virheiden mahdollisuuksien kasvamista pelätään.

Meillä ei ole epäilystä siitä, että uuden järjestelmän kehittäminen on välttämätöntä. Aikaisempi järjestelmä on tulossa tiensä päähän. Sähköisten asiakirjojen käsittelyn tuottamat parannukset rutiineihin otetaan tietenkin ilolla vastaan. HAIPA-hanketoimisto on kiitettävästi tiedottanut hankkeen etenemisestä. Meillä on edustajamme hanketoimistossa ja projektiorganisaatiossa ja valmistelua varten muodostetuissa ryhmissä on laaja kaikkien henkilöstöryhmien edustus. Testauskäytössä on oltu aktiivisesti mukana, ja havainnot on saatu viedyksi kehittäjien tietoon. Korkein hallinto-oikeus saa olla mukana hankkeen pilotoinnissa. Mahdollisuus osallistumiseen on merkinnyt mahdollisuutta vaikuttamiseen mutta myös ahdistusta keskeneräisyyden edessä.

Tarkoitus on saada työ sujuvammaksi

Työyhteisömme vahvuuksia ovat vahva sitoutuminen oikeusturvan antamiseen ja vastuullinen suhtautuminen työtehtäviin ja pyrkimys tehdä työ huolella. Näitä vahvuuksia emme halua muutoksessa menettää. Meidän on syytä uskoa, että vaikka alkuhankaluuksia esiintyy, uusi järjestelmä toimiessaan antaa nykyistä paremmat edellytykset nopeampaan ja tehokkaampaan oikeusturvaan ja myös vähentää virheiden mahdollisuutta. Järjestelmää on ainakin kehitetty siitä lähtökohdasta, että se sujuvoittaa prosesseja ja antaa tilaisuuden keskittyä ydintehtäväämme.

Toiveena rutiinien väheneminen

Suurena pelkonamme on, että uudessa järjestelmässä voimavaramme kuluvat epäolennaisissa seikoissa, asioiden käsittelyajat pitenevät ja virheitä alkaa tulla.

Uudenlaiset työtävät asettavat uudenlaisia haasteita ergonomialle. Sekä henkinen että fyysinen kuormittavuus lisääntyy. Lisäksi kannetaan huolta siitä, miten oikeussuojan saatavuus saadaan varmistettua silloin, kun asianosaisella ei ole mahdollisuutta sähköiseen asiointiin.

Suurena toiveenamme on, että toistuvat rutiinitoimet saadaan jollakin aikavälillä automatisoitua, päätöksenteon tekniset vaiheet sujuvoituvat ja voimme keskittyä ydintehtäväämme. Odotuksena on, että uusi järjestelmä helpottaa asiointia korkeimmassa hallinto-oikeudessa, mahdollistaa suuremman avoimuuden ja helpottaa asiakaspalvelutehtäviä.

Henkistä kuormitusta voidaan lieventää oikea-aikaisella koulutuksella ja teknisellä ja järjestelmän toimintaa koskevalla, nopeasti saatavissa olevalla tuella. Tavoitteiden asettamisessa ja viestinnässä tavoitteista on muistettava ottaa huomioon uuden järjestelmän käyttöönoton vaikutus. Fyysistä kuormitusta vähennetään asianmukaisilla työvälineillä.

Yhteistyö ja hyvät käytännöt tuottavat tulosta

Korkeimman hallinto-oikeuden työsuojelun toimintaohjelma tulee uusittavaksi vuonna 2020. Tuossa yhteydessä on mahdollista yhteistoiminnassa pohtia, miten uusiin henkilöstöä kuormittaviin haasteisiin tulisi vastata. Yhteistyössä työterveyshuollon kanssa, esimerkiksi työterveyshuollon toimintasuunnitelmien laatimisen yhteydessä, pohditaan, miten kuormitusta voidaan ennaltaehkäistä.

Pilotointivaiheessa on havaittu, että yhteistyö henkilöstöryhmien sisällä ja välillä on välttämätöntä. Yhteistyössä ongelmat ratkeavat helpommin, hyvät käytännöt saadaan jaetuksi. Muutos voikin avata mahdollisuuden uudenlaiseen yhteisöllisyyteen ja tuottaa parhaimmalla tapauksella jopa lisää hyvinvointia.

Korkeimman hallinto-oikeuden antamat lausunnot vuonna 2019

Liikenne- ja viestintäministeriö

- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle EU:n EASA-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Maa- ja metsätalousministeriö

- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eräiden maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan lakien muutoksenhakusäännösten muuttamisesta

Oikeusministeriö

- Lausunto Kalatalousveloitteen määrääminen vesitalousluvan haltijalle -arviomuistiosta
- Lausunto Lunastuslakityöryhmän mietinnöstä ”Lunastuslakilainsäädännön korvauserusteiden tarkistaminen”
- Lausunto ylimpien laillisuusvalvojien tehtävien ja-koa koskevasta työryhmän mietinnöstä

Sisäministeriö

- Lausunto hallituksen esityksen luonnoksesta eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi eräiden sisäministeriön poliisin hallinnonalan erityislaeissa olevien viittausten poistamisesta tai muuttamisesta viittauksiksi lakiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa

Sosiaali- ja terveysministeriö

- Lausunto hallituksen esityksestä terveydenhuoltolain muuttamisesta; lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antaminen
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta ja laiksi lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Valtiovarainministeriö

- Lausunto hallituksen esityksen luonnoksesta laeiksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain sekä julkisen hallinnon yhteispalveluista annetun lain muuttamisesta
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi eräiden VM:n hallinnonalan erityislaeissa olevien viittausten poistamisesta tai muuttamisesta viittauksiksi lakiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa
- Lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi asiakirjojen turvallisuusluokittelusta valtionhallinnossa
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kuntalain 142 ja 144 §:n muuttamisesta

Ympäristöministeriö

- Lausunto loppuraporteista ”Vesienhoidon ympäristötavoitteista poikkeaminen – perusteet ja menettelyt” ja ”Vesienhoidon ympäristötavoitteiden toteuttaminen: Ympäristöllisten lupien muutettavuutta koskevan lainsäädännön kehittäminen ja sen valtio-sääntöoikeudelliset perusteet”
- Lausunto kotieläintalouden ympäristönsuojeluohjeesta
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi ympäristöministeriön hallinnonalan eräiden julkisia kuulutuksia koskevien säännösten muuttamisesta
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi ympäristöministeriön hallinnonalan eräiden muutoksenhakua koskevien säännösten muuttamisesta

Korkein hallinto-oikeus teki neljä ennakkoratkaisu- pyyntöä unionin tuomio- istuimelle vuonna 2019

Arvonlisävero – KHO 2019:33, C-215/19

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa vireillä olevassa arvonlisäverotusta koskevassa asiassa oli ratkaistavana kysymys arvonlisäverodirektiivin 2006/112/EY 47 artiklan ja täytäntöönpanoasetuksen N:o 1042/2013 13 b artiklan ja 31 a artiklan soveltamisesta A Oy:n asiakkailleen tarjoamaan konosalipalveluun.

Korkein hallinto-oikeus päätti lykätä asian käsitte-lyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan SEUT 267 artiklassa tarkoitetun ennakkoratkaisupyynnön:

1. Onko arvonlisäverodirektiivin 2006/112/EY täytäntöönpanotoimenpiteistä annetun neuvoston täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 282/2011, jota on muutettu palvelujen suorituspaikan osalta 7.10.2013 annetulla

neuvoston täytäntöönpanoasetuksella N:o 1042/2013, 13 b artiklaa ja 31 a artiklaa tulkittava siten, että pääasiassa esillä olevan kaltaista konosalipalvelua, jossa elinkeinonharjoittaja tarjoaa asiakkailleen konosalissa sijaitsevia laitekaappeja oheishyödykkeineen asiakkaan servereiden sijoittamiseen, on pidettävä kiinteän omaisuuden vuokrauksena?

2. Jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen on kieltävä, onko arvonlisäverodirektiivin 2006/112/EY 47 artiklaa ja edellä mainitun täytäntöönpanoasetuksen 31 a artiklaa kuitenkin tulkittava siten, että pääasiassa esillä olevan kaltaista konesaliapalvelua on pidettävä kiinteään omaisuuteen liittyvänä palveluna, jonka suorituspaikka on kiinteän omaisuuden sijaintipaikka?

Julkiset hankinnat – KHO 2019:52, C-328/19

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa oli kysymys siitä, oliko vammaisten henkilöiden kuljetusten ostaminen A Oy:ltä julkisia hankintoja koskeva sopimus, joka olisi tullut kilpailuttaa.

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa oli ensimmäiseksi ratkaistavana, oliko sosiaali- ja terveystalvvelujen järjestämistä koskeva B:n ja C:n kaupunkien ja D:n kunnan välinen yhteistoimintasopimus luonteeltaan vuoden 2004 hankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävä toimivallan siirtämistä koskeva järjestely tai oliko yhteistoiminnassa kysymys sellaisesta hankintoja koskevasta hankintaviranomaisten yhteistyöstä, jota ei koskenut kilpailuttamisvelvollisuus mainitun direktiivin perusteella, vai oliko kysymys jostain kolmannelta vaihtoehdosta.

Jos kysymyksessä oli jompikumpi edellä kuvatuista tilanteista, asiassa oli seuraavaksi ratkaistavana, oliko B:n kaupunki hankkia kuljetuspalveluja myös C:n kaupungin ja D:n kunnan puolesta ilman, että kysymyksessä katsottaisiin olevan julkisia hankintoja koskeva sopimus.

Lisäksi kysymys oli siitä, kohdistuiko A Oy:n liikevaihdosta niin suuri osa B:n kaupunkiin, että yhtiötä oli pidettävä B:n kaupungin määräysvallassa olevana yksikkönä. Merkityksellistä tältä osin oli, laskettiinko B:n kaupunkiin kohdistuvaan liikevaihtoon myös yhtiön liikevaihto seudullisesta liikenteestä, jonka B:n kaupunki toimivaltaisena viranomaisena järjesti myös C:n, E:n ja F:n kaupunkien sekä G:n kunnan puolesta joukkoliikennelain ja kyseisten kuntien välisen yhteistoimintasopimuksen perusteella.

Korkein hallinto-oikeus päätti esittää unionin tuomioistuimelle SEUT 267 artiklassa tarkoitettua ennakkoratkaisupyyntönsään seuraavat kysymykset:

1) Onko julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavaraj- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekome-

nettelyjen yhteensovittamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/18/EY 1 artiklan 2 kohdan a alakohtaa tulkittava niin, että kysymyksessä olevan kaltaisen kuntien yhteistoimintasopimuksen mukainen vastuukuntamalli täyttää direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävän toimivallan siirron (C-51/15 Remondis) tai kilpailuttamisvelvollisuuden ulkopuolelle jäävän horisontaalisen yhteistyön (C-386/11 Piepenbrock oikeuskäytäntöviittauksineen) edellytykset vai onko kysymys jostain kolmannelta vaihtoehdosta?

2) Mikäli yhteistoimintasopimuksen mukainen vastuukuntamalli täyttää toimivallan siirron edellytykset, pidetäänkö toimivallan siirron jälkeisissä hankinnoissa hankintayksikkönä toimivallan saanutta viranomaisista ja voiko tämä viranomaisena muiden kuntien sille siirtämän toimivallan nojalla vastuukuntana hankkia omalta sidosyksiköltään kilpailuttamatta palveluita myös siltä osin kuin palvelujen hankkiminen ilman vastuukuntarakennetta olisi kuulunut toimivallan siirtäneille kunnille niiden omana tehtävänä?

3) Mikäli yhteistoimintasopimuksen mukainen vastuukuntamalli sen sijaan täyttää horisontaalisen yhteistyön edellytykset, voivatko yhteistoiminnassa mukana olevat kunnat hankkia kilpailuttamatta palveluita yhdeltä yhteistyössä mukana olevalta kunnalta, joka on hankkinut ne kilpailuttamatta omalta sidosyksiköltään?

4) Arvioitaessa, harjoittaako yhtiö pääosaa toiminnastaan yhtiössä määräysvaltaa käyttävän kunnan hyväksi, otetaanko kuntaan kohdistuvaa liikevaihtoa laskettaessa huomioon kunnan omistaman, rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista sekä neuvoston asetusten (ETY) N:o 1191/69 ja (ETY) N:o 1107/70 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1370/2007 (palvelusopimusasetus) mukaista liikennettä harjoittavan yhtiön liikevaihto, joka kertyy yhtiölle kunnan palvelusopimusasetuksen mukaisena toimivaltaisena viranomaisena järjestämästä liikenteestä?

Seuraamusmaksuesityksen määräaika kilpailurikkomisasiassa – KHO 2019:74, C-450/19

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa oli kysymys siitä, oliko Kilpailu- ja kuluttajavirasto tehnyt seuraamusmaksuesityksen markkinaoikeudelle määräajassa. Asian arvioinnin kannalta oli olennaista, mihin saakka kilpailijoiden kesken yhtenä kokonaisuutena tehdyn kilpailurikkomuksen voitiin katsoa kestäneen.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavana oli kysymys siitä, mihin ajankohtaan asti kilpailurikkomuksen taloudellisten vaikutusten ja keston voitiin katsoa ulottuvan tilanteessa, jossa väitetyn kartellin toinen osapuoli oli tehnyt kartellin ulkopuolisen tahon kanssa kartellissa sovitun mukaisen urakkasopimuksen, kun urakka valmistui noin 2,5 vuotta urakkasopimuksen tekemisen jälkeen ja kun urakkasopimuksen mukaisia maksusuorituksia tehtiin vielä urakan valmistu-

misen jälkeen.

Korkein hallinto-oikeus päätti esittää unionin tuomioistuimelle SEUT 267 artiklassa tarkoitettussa ennakkoratkaisupyynnössään seuraavan kysymyksen:

Voidaanko SEUT 101 artiklan kilpailua koskevaa järjestelmää tulkita siten, että tilanteessa, jossa kartellin osapuoli on tehnyt kartellin ulkopuolisen tahon kanssa kartellissa sovitun mukaisen urakkasopimuksen, kilpailurikkomus kestää siitä aiheutuneiden taloudellisten vaikutusten vuoksi koko sen ajanjakson, jolloin urakkasopimuksen mukaisia sopimusveloitteita täytetään tai urakasta on maksettu urakkasopimuksen osapuolille maksusuorituksia, eli siihen saakka, kunnes viimeinen urakan maksuerä on maksettu, tai vähintään siihen saakka, kunnes kyseinen urakka on valmistunut; vai voidaanko kilpailurikkomuksen katsoa kestävänsä vain siihen saakka, kun rikkomukseen syyllistynyt yritys on antanut kyseisestä urakasta tarjouksen tai tehnyt urakan toteuttamista koskevan sopimuksen?

Henkilökohtaisen tulon verotus – KHO 2019:80, C-480/19

Suomessa asuva luonnollinen henkilö E oli sijoittanut luxemburgilaiseen sijoitusrahastodirektiivin 2009/65/EY (UCITS-direktiivi) mukaan toimivan yhtiöjärjestyksen nojalla perustetun SICAV-rahaston S-alarahastoon. E:n sijoitukset kohdistuivat SICAV-rahaston S-alarahaston D-osuuslajiin, joka oli niin sanottu tuotto-osuus, jolle kertynyt tuotto maksettiin vuosittain sijoittajille. Korkeimmassa hallinto-oikeudessa oli ratkaistavana, oliko E:n rahastolta saama tuotto kokonaan ansiotuloa.

Korkein hallinto-oikeus päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan SEUT

267 artiklassa tarkoitettua ennakkoratkaisupyynnön:

1. Onko SEUT 63 ja 65 artiklaa tulkittava siten, että ne muodostavat esteen sellaiselle kansalliselle tulkinlalle, jonka perusteella Suomessa asuvan luonnollisen henkilön toisessa unionin jäsenvaltiossa asuvalta sijoitusrahastodirektiivin 2009/65/EY mukaiselta yhtiöjärjestyksen nojalla perustetulta yhteissijoitusyritykseltä (sijoitusyhtiömuotoinen UCITS-rahasto) saamaa tuloa ei tuloverotuksessa rinnasteta saman direktiivin mukaiselta sopimusoikeudellisten säännösten nojalla perustetulta suomalaiselta sijoitusrahastolta (sopimusperusteinen UCITS-rahasto) saatuun tuloon sen tähden, ettei toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan yhteissijoitusyrityksen oikeudellinen muoto vastaa kansallista sijoitusrahaston oikeudellista rakennetta.

Korkeimman hallinto-oikeuden henkilöstö 1.1.-31.12.2019

---

* = virkavapaalla (31.12.2019)   ** = määräaikainen

Presidentti

Kari Kuusiniemi

Oikeusneuvokset

Pekka Aalto **

Janne Aer

Jaakko Autio **

Alice Guimaraes-Purokoski *

Monica Gullans **

Petri Helander

Niilo Jääskinen *

Toomas Kotkas **

Tuomas Kuokkanen

Tero Leskinen **

Riitta Mutikainen

Anne Nenonen

Anne E. Niemi

Vesa-Pekka Nuotio

Antti Pekkala **

Mikko Pikkujämsä

Taina Pyysaari

Hannu Ranta

Hannele Ranta-Lassila

Timo Räbinä

Mika Seppälä

Eija Siitari

Outi Suviranta

Irma Telivuo

Kari Tornikoski

Leena Äärilä

Ari Wirén **

**Ympäristöasian-
tuntijaneuvokset**

Olli Dahl

Mikael Hildén

Jukka Horppila

Janne Hukkinen

Anna-Liisa Kivimäki

Harri Koivusalo

Kirsi Kostamo

Olli Malve

Rauno Pääkkönen

Seppo Rekolainen

Riku Vahala

Yli-insinöörineuvokset

Jyri Hämäläinen

Petri Kuosmanen

Jukka Seppälä

Kari Tammi

Kansliapäällikkö

Päivi Pietarinen *

Emil Waris ** (1.5.2019 alkaen)

Toni Kaarresalo ** (30.4.2019 asti)

Esittelijäneuvokset

Kristina Björkvall

Marita Eeva

Esa Hakkola *

Petri Hellstén

Riitta Hämäläinen

Marja-Liisa Judström *

Antti Jukarainen *

Hannele Klemettinen

Jukka Koivusalo **

Riitta Kreula

Saija Laitinen

Petri Leinonen

Suvi Leskinen

Irene Mäenpää

Kari Nieminen

Elina Nyholm

Anu Punavaara

Mikko Rautamaa

Jenny Rebold

Liisa Selvenius-Hurme *

Satu Sundberg

Tuire Taina

Pasi Yli-Ikkela **

Oikeussihteerit

Anna Ahlberg **

Joonas Ahtonen

Katariina Flinkman **

Johanna Haapala-Mrena **

Anna Heikkilä *

Heidi Jääskeläinen **

Mirka Kallio **

Päivi Korkeakoski

Jarkko Kyllönen **

Anne Laine **

Helmi Lajunen *

Ilona Leinonen

Liisa Leiniö

Stina-Maria Lund

Minna Miettinen **

Anna Mähönen

Annina Nieminen *

Hannamaria Nurminen **

Mika Paavilainen *

Juuso Peltonen *

Hannu-Pekka Peura **

Kaisa Pärssinen-Knight **

Anne Rautiainen

Camilla Servo

Katja Syväkangas

Katja Tertsonen *

Vilma Vanhamäki **

Jukka Vanto **

Milla Wartiovaara **

Apulaiskansliapäällikkö

Marko Leppänen

Tietopalvelupäällikkö

Satu-Maarit Tarkkanen

Viestintäpäällikkö

Päivi Musakka

Projektipäällikkö

Jaana Lappalainen **

Kirjaaja

Leena Kokko

Informaatikko

Piia Rautiala

Vastaava notaari

Juha Rekola **

Notaarit

Nina Hytönen

Atte Hyväkkä **

Johanna Jokela *

Paula Kilponen

Salla Koskela **

Eeva Ryytty

Anne Sahlman

Laura Sui **

Soili Tolvanen

Ville Vikman **

Nina Äikäs **

Arkistonotaarit

Annika Aroharju *

Jukka Kajala **

Johdon sihteeri

Elina Tukiainen

Henkilöstöasiantuntija**johdon sihteeri**

Tanja Ravaja

Henkilöstösihteeri

Jenni Kauppinen **

Taloussihteeri

Arja Mikkelinen

Tietohallintosuunnittelija

Ville Tuominen

ICT-tukihenkilö

Janne Mikkonen **

Vastaava jaostosihteeri

Päivi Koivurova

Jaostosihteerit

Heidi Aalto *

Merja Ahlfors

Tarja Ekman *

Samuli Flink **

Hanna Forsberg **

Tanja Granlund **

Atte Hyväkkä *

Sini-Sofia Hänninen **

Anni Jansson **

Milla Jokinen

Heli Kalajainen

Rosa Kallatsa **

Nora Klemola

Annina Kormu **

Henni Kovanen **

Julia Kovaniemi **

Karita Kulmala *

Iiris Laitinen **

Vilma Lehmonen **

Aapo Mahlamäki **

Minna Mali **

Vuokko Mattila

Miska Miettunen **

Marlon Moilanen **

Laura Niemi **

Tuula Niilo-Rämä

Satu Oinonen **

Markus Okkola **

Tuula Pelkonen

Hekma Peltonen **

Irma Reunanen

Maarit Sandström **

Lotta Sassi **

Anna-Sofia Simpanen **

Leni Soikkonen *

Katri Sokka *

Apulaiskirjaaja

Jenni Mertaniemi **

Kirjaamosihteerit

Heli Hietala

Tiina Kaplas

Viestintäsihteeri

Virve Pesonen

Tarkastaja

Antti Meriläinen

Ylivirastomestari

Kari Joutsenlahti

Virastomestari

Timo Rousku

Tapani Ruostela

Siviilipalvelus

Ville Väänänen

Korkeakouluharjoittelijat

Fanny Granbohm

Sanni Nuutinen

Saara Palo

Rosa Sillanpää

Korkeimman**hallinto-oikeuden****henkilökunnasta siirtyi eläkkeelle**

Heli Kalajainen 1.1.2019

Asiointi- & yhteystiedot

Korkein hallinto-oikeus

PL 180
00131 Helsinki

Kirjaamo

Fabianinkatu 15
Avoimna arkisin klo 8–16.15

Asiakaspalvelu   029 564 0260
Vaihde   029 564 0200
Faksi   029 564 0382

Sähköpostiosoite

korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

www.kho.fi

Sivuilla on tietoa suomen, ruotsin,
englannin ja saamen kielillä.

Taitto

Hanna Uuksulainen

Valokuvat

Keksi Agency

s. 27 iStockphoto

Tilastot

Korkeimman hallinto-oikeuden työtilasto vuodelta 2019

A. Asiaryhmittäin	SIIRTYNEITÄ EDELLELTÄ VUODELTA	SAAPUNUT VUODEN AIKANA	RATKAISTU VUODEN AIKANA	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISEN PÄÄTÖKSEN LOPPUTULOSTA EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ ON MUUTETTU	VALITUS- LUPAA EI OLE MYÖNNETTY	PÄÄTÖS ON KUMOTTU JA ASIA PALAUTETTU	ASIA JÄTETTY TUTKIMATTA TAI RAUENNUT	ASIA POISTETTU DIARISTA	VIREILLÄ VUODEN LOPUSSA	RATKAISTUJEN ASIOIDEN KESKI- MÄÄRÄINEN KÄSITTELYAIKA, KK
Valtio-oikeus ja yleishallinto	325	530	481	54	23	32	289	12	71	7	367	9,3
Valtio-oikeus	93	178	156	1	2	9	140	2	2		115	9,1
Valtiolliset vaalit		5	5			1	4					0,5
Kansalaisuusasiat	93	173	151	1	1	5	140	2	2		115	9,4
Yleishallinto-oikeus	137	235	224	37	9	18	95	6	59	5	143	8,0
Maksuvapautus		1									1	
Edunpalautus ja vahingonkorvaus		2									2	
Asiakirjajulkisuus	22	34	26	4	2	2	14	2	2		30	7,1
Tietosuoja	1	5	4	1			3				2	5,5
Tasa-arvoasiat / muut kuin itsehallinto	3	12	5	1			3	1			10	3,8
Harkinnanvaraiset ja muut valtionosuudet ja -avustukset	16	20	13	1	2		7	1	2	2	21	12,5
Holhustoimen edunvalvonta	4	2	2			1	1				4	5,2
Passiasiat	1	3	1				1				3	10,2
Väestötietoasiat	1	2	2					1	1		1	8,5
Nimiasiat		3	2	1				1			1	5,5
Oikeusavun myöntäminen, avustajan määrääminen ja palkkio	27	34	35	12	5	7	5		6	2	24	10,6
Oikeusapupäätöksen muuttaminen ja lakkaaminen	1		1			1						24,2
Oikeudenkäyntimaksua koskeva valitus	6	48	40	2					38		14	6,9
Oikeusavun myöntäminen, avustajan määrääminen ja palkkio ulkomaalaisasiassa (ml. kansalaisuusasiat)	45	42	65	8		7	44		6	1	21	8,8

	SIIRTYNEITÄ EDELLELTÄ VUODELTA	SAAPUNUT VUODEN AIKANA	RATKAISTU VUODEN AIKANA	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISEN PÄÄTÖKSEN LOPPUTULOSTA EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ ON MUUTETTU	VALITUS- LUPAA EI OLE MYÖNNETTY	PÄÄTÖS ON KUMOTTU JA ASIA PALAUTETTU	ASIA JÄTETTY TUTKIMATTA TAI RAUENNUT	ASIA POISTETTU DIAARISTA	VIREILLÄ VUODEN LOPUSSA	RATKAISTUJEN ASIOIDEN KESKI- MÄÄRÄINEN KÄSITTELYAIKA, KK
Ahvenanmaan itsehallinto / ellei muussa asiaryhmässä	2		2		2							12,0
Kunnallisasiat	106	109	112	63	23	16			10	2	101	14,0
Kunnallisvaalit	1		1			1						9,6
Kuntajako	4		4		4							16,0
Kunnan talous	10	9	10	4	3	3					9	11,4
Kunnalliset säännöt ja taksat	1	5	1	1							5	6,9
Virkavaali / kunnat ja kuntayhtymät	9	9	9	5	1	2			1		9	14,1
Palvelussuhdeturva / kunnat ja kuntayhtymät	34	17	34	21	5	6			2		17	17,0
Palkkaus, työaika ja vuosiloma / kunnat ja kuntayhtymät	3	2	1		1						4	35,1
Muu henkilöstöasia / kunnat ja kuntayhtymät	8	3	10	4	2	2			2		1	15,1
Muu kunnallisia	36	64	42	28	7	2			5	2	56	11,5
Kirkollisasiat	7	2	7	2	1		4				2	17,2
Palvelussuhde / kirkko	4		4	1			3					14,7
Muu kirkollisia	3	2	3	1	1		1				2	20,5
Saamelaisasiat		574	480	162	1	29		270	18	1	67	1,4
Saamelaiskäräjävaalit		574	480	162	1	29		270	18	1	67	1,4

Ulkomaalaisasiat	1232	3145	3078	52	12	21	2642	236	115		1299	5,1
Oleskeluluvat perheiden yhdistämisen perusteella	142	417	301	7	1	5	265	10	13		258	5,3
Muut oleskeluluvat	146	339	302	3	1	4	274	5	15		183	4,6
Karkottaminen	13	37	29	4			23		2		21	5,1
Ulkomaalaisen käännyttäminen	16	54	37				37				33	5,6
Turvapaikka-asiat	757	1539	1691	32	10	12	1386	197	54		605	5,9
Turvapaikka-asiat / nopeutettu käsittely	147	709	670	6			611	24	29		186	3,1
Muukalaispassit ja muut matkustusasiakirjat	9	30	32				30		2		7	3,8

	SIIRTYNEITÄ EDELLELTÄ VUODELTA	SAAPUNUT VUODEN AIKANA	RATKAISTU VUODEN AIKANA	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISEN PÄÄTÖKSEN LOPPUTULOSTA EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ ON MUUTETTU	VALITUS- LUPAA EI OLE MYÖNNETTY	PÄÄTÖS ON KUMOTTU JA ASIA PALAUTETTU	ASIA JÄTETTY TUTKIMATTA TAI RAUENNUT	ASIA POISTETTU DIAARISTA	VIREILLÄ VUODEN LOPUSSA	RATKAISTUJEN ASIOIDEN KESKI- MÄÄRÄINEN KÄSITTELYAIKA, KK
Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä	1	9	9				9				1	2,5
Muu ulkomaalaisasia	1	11	7				7				5	4,9

Rakentaminen	189	249	201	29	37	13	107	2	13	1	236	11,1
Maankäyttö- ja rakennusasiat	171	236	178	27	21	13	103	1	13	1	228	11,2
Maakuntakaava	5	9	6	2	2	1	1				8	11,5
Yleiskaava	24	23	20	7	3	2	7		1		27	14,2
Asemakaava	35	47	38	3	4	2	23		6		44	9,8
Ranta-asemakaava	4	6	2	1	1						8	10,5
Rakennuskielto ja toimenpiderajoitus	2	3	3		2		1				2	9,7
Rakennusjärjestys		1									1	
Tonttijako	2	1	2	1			1				1	11,4
Kadut ja yleiset alueet	4	3	4				4				3	10,3
Lunastaminen kaavan perusteella	2		2		2							18,6
Poikkeaminen / maankäyttö- ja rakennusasiat	20	32	22		3	1	17		1		30	10,6
Suunnittelutarveratkaisu	6	10	6	2			3		1		10	8,0
Rakennuslupa	33	50	31	3	3	4	19	1	1		52	12,7
Toimenpidelupa	9	19	11			1	9		1	1	16	7,1
Ympäristöhoito ja rakennuksen kunnossapito	1	1	2				1		1			7,6
Purkamislupa	1	2	2				2				1	9,9
Maisematyölupa	1	3	1				1				3	11,5
Rakennusrasitteet	1		1	1								18,4
Yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittaminen	4	4	4	1			3				4	9,7
Rakennusvalvonta	15	19	18	4		2	11		1		16	12,2
Muu maankäyttö- ja rakennusasia	2	3	3	2	1						2	14,2
Tieasiat	10	8	14	2	11		1				4	12,5
Maantie	8	5	11	1	9		1				2	12,9
Yksityinen tie	2	2	3	1	2						1	11,0

	SIIRTYNEITÄ EDELLELTÄ VUODELTA	SAAPUNUT VUODEN AIKANA	RATKAISTU VUODEN AIKANA	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISEN PÄÄTÖKSEN LOPPUTULOSTA EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ ON MUUTETTU	VALITUS- LUPAA EI OLE MYÖNNETTY	PÄÄTÖS ON KUMOTTU JA ASIA PALAUTETTU	ASIA JÄTETTY TUTKIMATTA TAI RAUENNUT	ASIA POISTETTU DIAARISTA	VIREILLÄ VUODEN LOPUSSA	RATKAISTUJEN ASIOIDEN KESKI- MÄÄRÄINEN KÄSITTELYAIKA, KK
Muu tieasia		1									1	
Kiinteistöasiat	8	5	9		5		3	1			4	8,0
Lunastusasiat	6	1	6		5			1			1	9,6
Etuosto-oikeus	2	3	3				3				2	4,6
Muu kiinteistöasia		1									1	

Ympäristö	154	201	191	33	50	23	69	6	10		164	10,0
Ympäristönsuojelu	83	100	111	11	31	16	43	5	5		72	10,0
Ympäristölupa / metsäteollisuus	9	4	12			6	6				1	11,7
Ympäristölupa / metalliteollisuus	3		3			3						19,9
Ympäristölupa / energian tuotanto		1									1	
Ympäristölupa / kemikaali-teollisuus ja kemikaalien käsittely		1	1				1					9,2
Ympäristölupa / malmien louhinta ja mineraalien tuotanto	5	1	5		2	1		1	1		1	9,6
Ympäristölupa / jätteiden käsittely	9	17	13		5	1	7				13	11,3
Ympäristölupa / polttonesteen jakeluasema / varastointi		3									3	
Ympäristölupa / louhinta, murskaus, asfalttiasema, betoniasema	9	6	10	2			6	1	1		5	8,5
Ympäristölupa / jätevesien johtaminen / jätevedenpuhdistamo	2	2	2				2				2	7,5
Ympäristölupa / eläinsuojat	1	8	7			1	5		1		2	6,9
Ympäristölupa / turkistarhaus	1	1	2			1	1					10,2
Ympäristölupa / moottorirata, veneiden harjoittelurata	2		2	1	1							17,3
Ympäristölupa / turvetuotanto	8	2	8		5		3				2	12,9
Muu ympäristölupa-asia	5	10	5	1	3	1					10	13,7
Meluilmoitus		1	1				1					9,1
Ympäristönsuojelulain mukainen valvonta ja hallintopakko	7	11	12		4	1	5	1	1		6	10,0

	SIIRTYNEITÄ EDELLELTÄ VUODELTA	SAAPUNUT VUODEN AIKANA	RATKAISTU VUODEN AIKANA	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISEN PÄÄTÖKSEN LOPPUTULOSTA EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ ON MUUTETTU	VALITUS- LUPAA EI OLE MYÖNNETTY	PÄÄTÖS ON KUMOTTU JA ASIA PALAUTETTU	ASIA JÄTETTY TUTKIMATTA TAI RAUENNUT	ASIA POISTETTU DIAARISTA	VIREILLÄ VUODEN LOPUSSA	RATKAISTUJEN ASIOIDEN KESKI- MÄÄRÄINEN KÄSITTELYAIKA, KK
Muu ympäristönsuojelulain mukainen asia	2	1	1				1				2	3,5
Jättemaksut	3	1	4				4					5,8
Järjestetty jätteenkuljetus	4	2	4	1	3						2	10,9
Muu jätelain mukainen asia	6	7	8	3	3	1	1				5	7,0
Terveysvalvonta	4	14	7	2	3			2			11	7,7
Maasto- ja vesiliikenne	1	3									4	
Ydinenergiain mukainen asia		2	2			2						4,7
Muu ympäristönsuojeluasia	2	2	2	1					1		2	8,2
Vesitalous	31	37	41	9	6	5	17	1	3		27	10,5
Rakentaminen vesistöön	5	9	10			1	5	3		1	4	10,0
Vesivoiman hyväksikäyttö	1	7	4	1				3			4	8,7
Ojitus	5	1	5	3	1		1				1	14,1
Veden johtaminen nesteenä käytettäväksi ja pohjaveden ottaminen	4		4	2	2							11,4
Vesilain mukaiset maksu- ja korvausasiat	1	3	1						1		3	1,2
Vesilain mukainen valvonta ja hallinto	8	5	8	2			6				5	13,8
Vesihuoltolain mukainen asia	5	8	6	1	2		2		1		7	7,6
Muu vesitalousasia	2	4	3				2	1			3	7,8
Ympäristönsuojelulaissa ja vesilaissa tarkoitettua yhteiskäsittelyä koskevat asiat	3	5	6			2		4			2	10,5
Yhteiskäsittelyn piiriin kuuluva lupa-asia / kalankasvatus	1	3	3					3			1	8,2
Muu ympäristönsuojelulain ja vesilain yhteiskäsittelyn piiriin kuuluva asia	2	2	3			2		1			1	12,8
Luonnonsuojelu	36	50	32	13	11	2	4		2		54	9,1
Natura 2000 -verkosto	3	3	4			4					2	12,6
Luonnonsuojelulain mukaiset asiat / paitsi Natura 2000 -verkosto	6	13	9	1	4	2	2				10	8,7

	SIIRTYNEITÄ EDELLELTÄ VUODELTA	SAAPUNUT VUODEN AIKANA	RATKAISTU VUODEN AIKANA	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISEN PÄÄTÖKSEN LOPPUTULOSTA EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ ON MUUTETTU	VALITUS- LUPAA EI OLE MYÖNNETTY	PÄÄTÖS ON KUMOTTU JA ASIA PALAUTETTU	ASIA JÄTETTY TUTKIMATTA TAI RAUENNUT	ASIA POISTETTU DIAARISTA	VIREILLÄ VUODEN LOPUSSA	RATKAISTUJEN ASIOIDEN KESKI- MÄÄRÄINEN KÄSITTELYAIKA, KK
Yhteydenpidon rajoittaminen	52	41	72	54	15	3				1	20	12,1
Muut lastensuojeluasiat	41	13	46	29	2			7	8		8	13,9
Toimeentulotuen myöntäminen / kunnat	54	34	79	3	2		65		9	3	9	9,2
Toimeentulotuen myöntäminen / Kela	62	85	93	4	2	1	76		10	8	51	7,2
Muu sosiaaliasia	12	9	16	8			2	2	4		5	11,5
Terveydenhuolto ja sairaanhoito	53	114	124	101	4	2	5		12	11	41	5,0
Hoitoon määrääminen mielenterveysasiassa	31	91	101	90	1	2			8	11	19	3,5
Itsemääräämisoikeuden rajoittaminen mielenterveysasiassa		2	2	1					1			2,4
Muu mielenterveysasia		1	1						1			3,6
Terveydenhuollon ja sairaanhoitotoimen rajoittaminen	15	14	13	8	2		3				16	13,8
Elintarvikevalvonta		2									2	
Terveydenhuollon kustannusten korvaaminen	2	2	2		1		1				2	13,1
Terveydenhuollon asiakasmaksut	3	2	3				1		2		2	10,3
Muu terveydenhuolto- ja sairaanhoitoasia	2		2	2								9,8
Lääkeasiat ja apteekkilaitos	6	3	7		1		3	2	1		2	11,2
Lääkkeiden myyntilupa ja hintavalvonta	4	2	4		1			2	1		2	16,1
Apteekkiasiat	2	1	3				3					4,8
Taloudellinen toiminta mukaan lukien liikenne ja viestintäasiat	185	150	176	40	23	23	73	7	10	5	157	12,2
Oikeushenkilöt ja teollisoikeudet	11	11	13	4	3		6				9	12,1
Yhtiöoikeudelliset hallintotoimet	3	3	3	3							3	12,8
Siviilioikeudelliset oikeushenkilöt	1	3	2	1			1				2	5,2
Patentti, hyödyllisyysmalli ja integroitu piiri	3	1	2				2				2	4,7

	SIIRTYNEITÄ EDELLELTÄ VUODELTA	SAAPUNUT VUODEN AIKANA	RATKAISTU VUODEN AIKANA	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISEN PÄÄTÖKSEN LOPPUTULOSTA EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ ON MUUTETTU	VALITUS- LUPAA EI OLE MYÖNNETTY	PÄÄTÖS ON KUMOTTU JA ASIA PALAUTETTU	ASIA JÄTETTY TUTKIMATTA TAI RAUENNUT	ASIA POISTETTU DIAARISTA	VIREILLÄ VUODEN LOPUSSA	RATKAISTUJEN ASIOIDEN KESKI- MÄÄRÄINEN KÄSITTELYAIKA, KK
Mallisuoja ja tavaramerkki	3	4	5		2		3				2	17,3
Verkkotunnus	1		1		1							12,4
Elinkeinoasiat	101	67	91	26	13	17	30	2	3	1	78	14,6
Rahoitusmarkkinoiden valvonta		2									2	
Vakuutustoiminta	7		7	5				1	1			11,5
Kaivostoiminta		10	1				1				9	8,7
Sähkömarkkinat	5	1	2	1	1						4	15,7
Kiinteistöjen ja asuntojen välitys	1	1	1				1				1	12,8
Majoitus- ja ravitsemisliikkeet, anniskelulupa-asiat sekä alkoholin vähittäismyynti	25	5	14	9	3	1		1			16	17,1
Kilpailuoikeus	14		13	1		12					1	25,7
Julkiset hankinnat	43	41	46	5	9	4	26		2	1	39	11,5
Muu elinkeinoasia	6	7	7	5			2				6	12,8
Maa- ja metsätalous	11	10	10	1	2		5	2			11	9,9
Maataloustuotannon ohjaaminen / mm. kansalliset tuet		1	1				1					7,0
Metsätalous	1		1	1								14,0
Kasvinsuojelu	1		1					1				16,9
Porotalous	1		1		1							7,8
Metsästys ja kalastus	6	8	4		1		3				10	8,2
Muu maa- ja metsätalousasia	2	1	2				1	1			1	10,4
EU:n rakennerahastojen tukitoimet	8	17	11	1	1	2	6	1		1	13	11,0
Euroopan aluekehitysrahasto / EAKR		1									1	
Euroopan maataloustuki- ja maaseuturahastot	8	15	11	1	1	2	6	1		1	11	11,0
Muu EU:n rakennerahastojen tukitoimi		1									1	
Liikenne ja viestintä	54	45	51	8	4	4	26	2	7	3	46	8,7
Ajokortti, ajo-oikeus ja ammattiajolupa	8	9	11		1	2	5	1	2		6	7,4

	SIIRTYNEITÄ EDELLELTÄ VUODELTA	SAAPUNUT VUODEN AIKANA	RATKAISTU VUODEN AIKANA	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISEN PÄÄTÖKSEN LOPPUTULOSTA EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ ON MUUTETTU	VALITUS- LUPAA EI OLE MYÖNNETTY	PÄÄTÖS ON KUMOTTU JA ASIA PALAUTETTU	ASIA JÄTETTY TUTKIMATTA TAI RAUENNUT	ASIA POISTETTU DIAARISTA	VIREILLÄ VUODEN LOPUSSA	RATKAISTUJEN ASIOIDEN KESKI- MÄÄRÄINEN KÄSITTELYAIKA, KK
Ammattimainen moottoriajoneuvoliikenne	2	3	5	1			2		2			8,9
Rautatieliikenne, merenkulku ja ilmailu	4	1	3	1			2				2	8,3
Tietoliikenne	24		1					1		2	22	27,0
Merimiehiä, lentäjiä yms. koskeva asia	1	1	2	1	1							7,5
Nopeus- ja painorajoitukset sekä nopeuskilpailut		1									1	
Ajo- ja vesikulkuneuvojen katsastus ja rekisteröinti		1									1	
Liikennevakuutusmaksut	6	7	9	5	1	2			1		4	10,8
Pysäköintivirhemaksut	4	20	15		1		14				9	6,4
Ylikuormamaksut	2		2				2					7,5
Ajoneuvon siirtämistä koskeva maksu	1		1				1					11,9
Muu liikenneasia	2	2	2						2	1	1	16,1

Verot	405	393	412	47	21	48	248	30	18	1	385	12,2
Tulo- ja varallisuusvero	268	241	276	26	9	26	182	21	12		233	11,4
Henkilökohtaisen tulon verotus	103	98	121	12	2	6	74	21	6		80	11,4
Elinkeinotulon verotus	49	37	50	5		3	39		3		36	10,7
Maatilatalouden verotus	1		1				1					22,2
Lähdeverot	4	1	1				1				4	7,5
Kansainvälinen verotus	10	10	11	1			10				9	8,8
Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisu tulo- ja varallisuusveroasiassa	20	11	17	8	3	6					14	14,4
Verohallinnon ennakkoratkaisu tuloveroasiassa	34	35	28		1	5	21		1		41	12,2
Ennakonpidätyksen ja ennakonkannon muuttaminen		5									5	
Ennakkoperintä ja sosiaaliturvamaksu	15	9	13			2	11				11	11,1
Kiinteistövero	26	30	30		2	4	24				26	11,0

	SIIRTYNEITÄ EDELLELTÄ VUODELTA	SAAPUNUT VUODEN AIKANA	RATKAISTU VUODEN AIKANA	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISEN PÄÄTÖKSEN LOPPUTULOSTA EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ ON MUUTETTU	VALITUS- LUPAA EI OLE MYÖNNETTY	PÄÄTÖS ON KUMOTTU JA ASIA PALAUTETTU	ASIA JÄTETTY TUTKIMATTA TAI RAUENNUT	ASIA POISTETTU DIAARISTA	VIREILLÄ VUODEN LOPUSSA	RATKAISTUJEN ASIOIDEN KESKI- MÄÄRÄINEN KÄSITTELYAIKA, KK
Siirtohinnoittelu	5	5	3				1		2		7	6,0
Muu tulon tai varallisuuden perusteella kannettavaa veroa tai maksua koskeva asia	1		1		1							12,1
Arvonlisävero	75	68	82	12	7	14	40	5	4		61	12,4
Arvonlisäveroa koskevat valituk- set	39	37	44	2	2	1	31	5	3		32	11,4
Keskusverolautakunnan ennako- ratkaisu arvonlisäveroasiassa	20	13	20	9	3	8					13	13,5
Verohallinnon ennakkoratkaisu arvonlisäveroasiassa	16	18	18	1	2	5	9		1		16	13,5
Ajoneuvoja koskevat verot ja maksut	5	17	6	2			3	1			16	13,4
Autoveroa koskevat ennakkoratkaisut	1		1	1								17,4
Ajoneuvovero	1		1	1								19,5
Polttoainemaksu	1		1					1				11,1
Autoverovalitukset / Verohallinto	2	14	3				3				13	10,8
Autoverovalitukset / Trafi		3									3	
Valmisteverot ja tulliasiat	20	29	6			1	2	1	2		43	12,8
Tullausvalitukset	5	9	5			1	1	1	2		9	13,3
Ennakkoratkaisut valmistevero- ja tulliasioissa	1	1									2	
Tullin suorittama valvonta / mm. EU-tuet		1									1	
Valmisteverot	14	18	1				1				31	9,9
Muut verot ja verotusmenettely	37	38	42	7	5	7	21	2		1	32	17,3
Perintö- ja lahjavero	3	9	3		1		2				9	14,9
Varainsiirtovero	22	5	23		2	6	13	2			4	24,3
Jätevero		3									3	
Muut valtiolle perittävät maksut / mm. maksu- perustelakiin perustuvat		5									5	
Verohallinnon ennakkoratkaisu muussa veroasiassa	7	8	6			1	5				9	12,8

	SIIRTYNEITÄ EDELLELTÄ VUODELTA	SAAPUNUT VUODEN AIKANA	RATKAISTU VUODEN AIKANA	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISEN PÄÄTÖKSEN LOPPUTULOSTA EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSEN- HAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ ON MUUTETTU	VALITUS- LUPAA EI OLE MYÖNNETTY	PÄÄTÖS ON KUMOTTU JA ASIA PALAUTETTU	ASIA JÄTETTY TUTKIMATTA TAI RAUENNUT	ASIA POISTETTU DIAARISTA	VIREILLÄ VUODEN LOPUSSA	RATKAISTUJEN ASIOIDEN KESKI- MÄÄRÄINEN KÄSITTELYAIKA, KK
Verotusmenettely	2		1		1						1	17,3
Veronkanto	2	1	2		1		1				1	9,1
Muu veroasia	1	7	7	7						1		1,6
Muut asiat	10	24	22	17		2	1		2	2	10	5,9
Eläkeasiat	6	12	12	8		2	1		1	1	5	6,7
Muut asiat	4	12	10	9					1	1	5	5,0
Yhteensä	3386	6113	6138	1067	266	224	3646	592	343	51	3312	7,2

B. Muutoksenhakulajeittain

	SIIRTYNEITÄ EDELLELTÄ VUODELTA	SAAPUNUT VUODEN AIKANA	RATKAISTU VUODEN AIKANA	MUUTOKSENHAUN ALAISTA PÄÄTÖSTÄ EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSENHAUN ALAISEN PÄÄTÖKSEN LOPPUTULOSTA EI OLE MUUTETTU	MUUTOKSENHAUN ALAISTA PÄÄTÖS- TÄ ON MUUTETTU	VALITUSLUPAA EI OLE MYÖNNETTY	PÄÄTÖS ON KUMOTTU JA ASIA PALAUTETTU	ASIA JÄTETTY TUTKIMATTA TAI RAUENNUT	ASIA POISTETTU DIAARISTA	RATKAISTUJEN ASIOIDEN KESKIMÄÄRÄINEN KÄSITTELYAIKA, KK
Valitus	971	1184	1424	700	197	99		307	121	27	9,6
Valituslupa	2236	4426	4272	15	65	88	3646	285	173	16	6,6
Purku	121	323	273	218		18			37	6	6,6
Menetetyn määräjän palauttaminen	28	58	60	41	1	11			7		5,7
Kantelu	7	94	73	70		1			2		2,6
Muu hakemus	23	28	36	23	3	7			3	2	6,4
Yhteensä	3386	6113	6138	1067	266	224	3646	592	343	51	7,2

Korkeimman hallinto-oikeuden työtilanne 2009–2019

